

Werkgebied: Denderhoutem, Haaltert, Heldergem,
Kerksken, Terjoden

Mededelingen Heemkundige Kring
Groot-Haaltert - 3-maandelijks ledenblad

32e jaargang 2012 - nr. 1

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Voorzitter - Secretariaat
Willy De Loose
053/83.08.81

Medewerkers:

Denderhoutem:

Luc Pots
Hans Sonck

Haaltert:

Jan Paul De Graeve
Marc De Moyer
John Scheerlinck
Christophe Provost

Heldergem:

Roger De Troyer
William Minnaert

Kerksken:

Joris De Kegel - ledenadministratie

Documentatiecentrum:

Warandegedebouw Sint-Gorikspein 17,
9450 Haaltert.

Open: eerste zondag en tweede donderdag
van de maand van 10 tot 12 u.

Gesloten: juli en augustus

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Lidmaatschap: € 10
Steunend lid: € 15
Rek.nr. BE40 4395 0830 6163
KREDBEBB

Heemkundige Kring Groot-Haaltert

Email: willydeloose@skynet.be
info@hkhaaltert.be

Website:

www.hkhaaltert.be

Elke auteur is verantwoordelijk voor
zijn/haar teksten.

Teksten mogen overgenomen worden mits
bronvermelding.

HK Haaltert is lid van 'Heemkunde Oost-Vlaanderen'.

Redactioneel

Nog enkele dagen scheiden ons van de
dramatische Titanic-ramp, net 100 jaar
geleden. Wereldwijd staat deze gebeurtenis in de schijnwerpers.
Uiteraard ook in onze regio, waar er acht slachtoffers te betreu-
ren vielen, maar ook één geredde passagier.

Vele maanden grasduinen in vergeelde documenten en archie-
ven, aangevuld met anekdotes van de familieleden van de talrij-
ke Amerika-reizigers hebben wij getracht een boeiend verhaal te
schetsen, niet alleen van de ramp, maar ook van de emigratie in
het algemeen.

Een verhaal dat sommigen diep treft en talrijke emoties opwekt.
De schrijnende toestand voor, tijdens en na de overtocht laat
niemand onberoerd.

Een bezoek aan Ellis Island, in de aankomsthaven New York
bezorgt je kippenvel.

Bij een bezoek aan de tentoonstelling 'Vaartwel en tot laters'
beleef je als het ware de emoties van onze dorpsgenoten, een-
voudige mensen, die hoopten op een welvarend bestaan, weg van
het arme Vlaanderen. De zuil, geplaatst aan de Sint
Martinuskerk te Kerksken zal een blijvende getuigenis zijn van
dit historische gebeuren, waar wij, Haaltenaren nauw bij betrok-
ken zijn.

Graag wil ik mijn oprechte waardering én bewondering tonen
aan mijn medewerkers, die tijd noch moeite gespaard hebben
om dit prachtige evenement te realiseren.

Met oprechte dank:

aan Joris De Kegel (opzoekingswerk) en Walter Minnaert
(opbouw tentoonstelling)

aan Rudi De Koker, die ons onderdompelde in een poëtisch bad,
gelinkt aan historische opnamen en Staf Versavel, die voor een
fraaie presentatie zorgde.

Onze waardering gaat eveneens naar het Gemeentebestuur, de
Cultuurraad, Davidsfonds Kerksken-Heldergem en Fintro voor
hun loyale steun.

Verdere bijzonderheden van het gebeuren vinden jullie elders in
dit nummer.

De emigratie naar 'betere oorden' is een belangrijk deel van onze
geschiedenis en is van alle tijden. Het loont de moeite er aan-
dacht aan te besteden.

Hopelijk zijn wij, met de herdenkingsactiviteiten, er in geslaagd
de toeschouwer een betere visie te geven op dit gebeuren.

Willy De Loose
Voorzitter

De Heemkundige Kring Haaltert nodigt jullie vriendelijk uit op haar activiteiten naar aanleiding van de 100ste verjaardag van de scheepsramp met de Titanic.

Tentoonstelling 100 jaar Titanic 'VAART WEL EN TOT LATER'S'

HaBe (bezoekerscentrum), Bruulstraat 18 te Haaltert.

De tentoonstelling kan bezocht worden elke vrijdag (10-12u)
en elke zaterdag en zondag (10-12u en 14-17u)
van zaterdag 31 maart tot zondag 13 mei 2012.

Buiten de openingsuren op aanvraag voor groepen.

Beperkte uitgave

Prijs : €12

De poëtische teksten die dichter Rudi De Koker schreef bij de tentoonstelling 'Vaart wel en tot later's' werden samen met de foto's door de Heemkundige Kring gebundeld in een gelijknamige brochure. Op een originele en unieke manier getuigt deze poëzie van een menselijke en persoonlijke benadering van de ramp. Bekeken door de ogen van slachtoffers en overlevenden, geven de gedichten tevens een beeld van de tijd waarin de emigratie en de ramp met de Titanic zich afspeelden. Voor de eerste maal allicht vormen beeld en woord rond de Titanic een zo pakkende en tevens ontroerende eenheid.

Zondag 15 april om 10.15u in de Sint-Martinuskerk, Kerksken

Eucharistieviering ter herdenking van de slachtoffers van de ramp.
(*een gedachtenisprentje wordt uitgereikt*)

Celebranten: E.H.Deken Van Sande en E.Pater Karel Denys

De viering wordt opgeluisterd door het duo Fuoco Lento met sopraan
Roos Beery-Timmerman,

het Parochiaal koor 'Zing jubilaté' o.l.v. Colin De Pelsmaker met aan het orgel
Herman Buyle.

Na de dienst onthulling van een herdenkingszuil

Met de steun van: Gemeentebestuur, Cultuurraad, Df Kerksken-Heldergem en Fintro

Kettingemigratie uit Haaltert naar Noord-Amerika 1901-1923

Emigratie, het is iets van alle tijden. De trans-Atlantische emigratie vanuit het Europese vasteland, België en meer bepaald onze streek, kwam in een stroomversnelling eind 19de - begin 20ste eeuw.

De overgang van de traditionele landbouwactiviteit naar een commerciële uitbating en de afwezigheid van een plaatselijke industrie was bepalend voor de emigratie.

De opkomst van de mechanische spinnerijen en weverijen zorgden voor een zware crisis. De Denderstreek werd erg getroffen. Handgeweven lijnwaad kon niet langer concurreren met de fijnere machinale productie. Ambachtslui, die weinig grond bezaten om te overleven, zagen zich verplicht de armoede en werkloosheid te ontvluchten en elders werk te zoeken. Eerst werkzaam als seizoenarbeider in Frankrijk (*'de Fransmans'*), voor de bietenogst en nadien naar Amerika.

Kosteloze Landhoeven

Brochures en advertenties zoals: *'Kosteloze Landhoeven in Amerika en Canada'* klonken de arme wevers en keuterboeren als muziek in de oren. *'De Volkstem'* van 13 januari 1912 schreef: *"Naar Canada! Naar Canada! Een bewijs dat de reclamen goeden dienst bewijzen, is de vermeerdering van het aantal inwijkelingen in Canada. In 1910 klom het getal inwijkelingen tot 307.000, in 1911 was het reeds 350.000; er is dus op een jaar tijds eene vermeerdering van 43.000 inwijkelingen. Die vermeerdering is voor een groot deel toe te schrijven aan de groote reclamen van de Canadeesche regering"*.

Velen haptten toe en vertrokken. Het grootste deel verliet het dorp uit economische overwegingen. Soms speelden andere motieven mee. Jonge mannen omzeilden de loting voor de tweejarige dienstplicht. Anderen weken uit om schandalen te vermijden (ongehuwde moeders), en om een nieuw leven te beginnen (met een nieuwe partner), of om gerechtsvervolgning te ontvluchten. En uiteraard waren er de klassieke avonturiers.

Voor velen werd het een succesverhaal, maar anderen keerden berooid en ontgoocheld terug. Wie het in Amerika of Canada maakte, pronkte bij de terugkeer aan het geboortedorp met de verdiende dollars en de bijhorende sterke verhalen.

Georgine Heyman voor haar agentschap. Op de voorgevel een reclamepaneel van de Canadian Pacific Railway.

Plaatselijke hulpagenten

Enkel door de overheid erkende agentschappen mochten tickets verkopen. Deze agentschappen met hoofdzetel in Antwerpen hadden her en der hulpagenten. Het waren meestal 'geletterde' mensen uit het dorp die de taak op zich namen.

In Haaltert, op het dorp, kon men terecht bij Heyman voor tickets van de Red Star Line. Voor de Cunard Line verkocht Ruffin De Winter tickets. Hij woonde in de Stichelen te Denderhoutem. In de herberg van Ruffin de Winter prijken mooie aanplakbrieven met de afgebeelde boten. De snelste en verzekerde overtochten werden aan matige prijzen aangeboden.

Voor boeking bij de White Star Line kon men terecht bij Frans Van Schandevael, herbergier en verzekeraar op Ter Linde in Denderhoutem. Hij was 'geleerd' en iedereen noemde hem majoor, wegens zijn militaire carrière. In de daensistische krant *'Het Land van Aelst'* adverteerde hij voor de overtocht met de prachtige postboten Olympic & Titanic, de grootste ter wereld. Voor de eerste reis met de Titanic verkocht Frans Van Schandevael 11 tickets.

Naar de Nieuwe Wereld

Eind 19de - begin 20ste eeuw, opereerden vanuit Antwerpen twee belangrijke maatschappijen: de Red Star Line en de Canadian Pacific Railway. Het spreekt voor zich dat de meeste landgenoten die naar Amerika wilden de gemakkelijkste en goedkoopste weg kozen en van uit Antwerpen rechtstreeks naar Amerika vertrokken. Wie met de White Star Line of de Cunard Line naar Amerika wilde, vertrok vanuit Groot-Brittannië in Liverpool of Southampton.

De reis was een avontuur dat reeds in eigen dorp begon, want weinigen hadden ooit een treinreis gemaakt.

Als Ruffin de Winter, vier à vijf kandidaten had, bestelde hij bij Raydt & Bruynseels, agent van de Cunard Line in Antwerpen de tickets. Ruffin begeleidde zijn klanten naar Antwerpen, waar hij hen bij het agentschap afleverde en zijn commissie opstreek.

Voor het vertrek in Antwerpen volgde nog een medische keuring. Zwangere vrouwen werden geweigerd. Wie leed aan ontsteking aan de oogleden (trachoom), hartaandoening, schimmelsziekte op de hoofdhuid, longproblemen, kropgezwel en vermoedelijke of onmiskenbare geestesziekte maakten geen kans en werden geweigerd.

Foto 1907. Tussendekspassagiers

Wie wel aan boord van het schip werd toegelaten, diende de bagage 'te laten ontluizen' in speciaal daartoe uitgeruste ontsmettingszalen. Daarna begon pas de ellende van de overtocht.

Tot eind 19de eeuw waren derdeklaspassagiers zogenaamde 'tussendekspassagiers' die logeerden vooronder in het schip, verwijderd van het betere volk uit eerste en tweede klas. De leefruimte was berekend op één vierkante meter per persoon. Het vooronder was nauwelijks verlicht of verlucht. De overtocht duurde 10 tot 12 dagen. Ruwe zee was voor veel mensen een marteling en al snel zorgden zeezieken voor een onbeschrijflijke geur op het schip.

Elke dag werden de lokalen gelucht en schoongemaakt. Het voedsel aan boord was vaak ondermaats en het drinkwater had vaak een vreemd roestig kleurtje.

De concurrentiestrijd tussen maatschappijen deed de kwaliteit van de overtocht in derde klas gevoelig toenemen. De derdeklaspassagiers werden ondergebracht in slaapruidtes van 12 personen, die ook

dienst deden als eetruimte. Iedereen beschikte over een eigen bed en eetgerei, maar bedlinnen was persoonlijk bezit.

De aankondigingen van de White Star Line met *'overheerlijke inrichtingen van derde klas'* en de Cunard Line met *'de grootste en snelste boten der wereld, maken de overtocht in 4 ½ dagen'* en de concurrentiële ticketprijzen lokten vele kandidaat-landverhuizers.

Ellis Island, de poort tot de Nieuwe Wereld

Op 1 januari 1892 namen de Verenigde Staten een gloednieuw emigratiecentrum in gebruik op Ellis Island, een eilandje in de baai van New York. Ellis Island was ontworpen om jaarlijks een half miljoen emigranten te verwerken. Via deze weg kwamen 63.141 Belgen naar de V.S. Hier gebeurde de laatste controle. Van elke emigrant is het dossier kosteloos te raadplegen op: <http://www.ellisland.org/>. Dankzij het onderzoek van onze medewerker René De Paepe, hebben wij een vollediger overzicht kunnen opstellen van de migratie in de Haaltertse deelgemeenten.

De doorlichting was voor de derdeklas passagiers het hachelijkste moment van de reis. De emigranten dienden soms uren te wachten. Tijd genoeg om zich angstig af te vragen: Kom ik erin of niet? Circa 30 vragen werden gesteld. Bij foutieve antwoorden was weigering evident. Herkansing was hier uitgesloten.

Wie de Engelse taal niet machtig was- slechts enkelen spraken een paar woordjes Engels- de meeste landverhuizers waren in dat geval- kon een beroep doen op een tolk. Wie geen vijf dollar (nu € 132.85) bij zich had, mocht het land niet in en kon hopen dat een medereiziger hem de nodige fondsen bezorgde.

Nadien volgde de medische keuring. Artsen controleerden de fysische toestand, o.m. de ademhaling en de hoofdhuid. De oogleden werden met een veterhaak wijd opengesperd, op zoek naar de besmettelijke oogziekte (trachoom). Elke arts schreef met een krijtje een bepaalde letter op de vest van de onderzochte de emigrant schreef. Een 'H' betekende hartproblemen. 'CT' wees op trachoom, 'P' betekende longproblemen en 'Sc' was de verwijzing naar problemen met de hoofdhuid. De passagiers hadden geen benul wat die letters betekenden.

Wie, om welke reden ook, werd afgekeurd, bracht men terug naar de rederij die het ticket geleverd had. Wie binnen mocht was nog niet aan het einde van de lijdensweg. Hier stond je dan, in het land met andere taal, met andere cultuur, met andere levensomstandigheden.

Veel emigranten gingen een nieuw succesvol leven tegemoet, voor talloze anderen was het hele avontuur een zware ontgoocheling. Landverhuizers worden bij aankomst gekeurd, gewikt en gewogen

New York, Ellis Island medische controle van de ogen.

Op 14 mei 1910 vertrok Romain De Kegel en vijf dorpsgenoten uit Liverpool met de SS Campania en ontscheepten op Ellis Island op 21 mei. Hij kreeg volgende vragenlijst voorgelegd.

1. Nummer op de lijst: 1
2. Familiennaam: De Kegel Voornaam: Romain
3. Leeftijd: 30
4. Geslacht: mannelijk
5. Gehuwd of vrijgezel: gehuwd
6. Beroep: Landbouwer
7. Bekwaamheid lezen; ja schrijven ja
8. Nationaliteit: Belg
9. Ras of bevolkingsgroep: Vlaming

10. Laatste permanente verblijf land: België Stad of gemeente: Kerksken
11. Dichtste verwant in land van afkomst: Echtgenote Justine De Kegel Kerksken
12. Eindbestemming: Staat: Michigan
13. Stad: Detroit
14. Bezit je een ticket voor de eindbestemming: Ja
15. Wie betaalde uw reis: Zelf
16. Hoeveel cash hebt u bij zich: 12 \$
17. Bent u eerder in VS geweest: Neen Zo ja: in welk jaar? Zo ja waar?
18. Verwante of vriend bij wie u zich voegt? Petrus Van Den Eynde
86 Meldrum ave Detroit Michigan. vriend
19. In de gevangenis gezeten? Neen
20. Doet u aan veelwijverij? Neen
21. Bent u anarchist? Neen
22. Gelooft u in de omverwerping van de Amerikaanse regering? Neen
23. Fysieke en mentale conditie? Goed
24. Misvormd of kreupel? Neen
25. Lengte in voet en duim: 5 voet en 7 duim
26. Huidskleur: blank
27. Haarkleur: Blond Ogen: Blauw
28. Specifieke lichamelijke kenmerken: geen
29. Geboorteland: België Geboorte plaats: Kerksken

Na de controle op Ellis Island ging het met de ferry naar het vlakbij gelegen New Jersey, van waar met de Pennsylvania Railroad naar Detroit.

Ellis Island, aanmelding, beantwoorden van de vragen en registraite.

Een getuigenis hoe men van Ellis Island naar Detroit reisde lezen we in De Werkman van 27 juni 1913.

“Brief uit Amerika, Zeer beminde Vrienden,

Met deze kom ik u eens laten weten van mijne reis op zee; ja vrienden, die is zeer wel vergaan en alles is om te beter, niet ziek of zuchtig geweest en wel hiertoe gekomen, juist den Zondag 18 mei, om half 9 's avonds, waren wij in Amerika; na daar wat verbleven te hebben, zijn wij overgezet geweest met eenen kleinen boot naar den ijzerenweg en van daar vertrokken naar Detroit, daar dan Tram genomen recht naar de stad om eene rustplaats te vinden; gezocht en herzocht en tocht wel gevonden, daar ben ik verbleven tot 21 Mei en dan wederom opgetrokken naar de Betteraven om ze te braken en waarin ik nu nog werk en waar ik denk van goed mijnen boterham in te verdienen, wel te verstaan met goed te arbeiden, want 't is hier gelijk in Frankrijk, want er zijn vele menschen die denken dat hier geld te rapen ligt; maar, beste Vrienden, ver vandaar; want die hem hier met den drank bezig houdt, heeft juist niets, want een klein pint bier kost 0,50c; eenen druppel Wichtkie, 0,75c. Zodus, beste vrienden, ge weet daarmee al genoeg, veel meer nieuws kan ik u voor den oogenblik niet laten weten.”

American Dream

Om te ontsnappen aan de armoede die in het begin van de 20ste eeuw onze streek teisterde, zochten ruim 1.000 inwoners van de Haaltertse deelgemeenten hun geluk in Noord-Amerika.

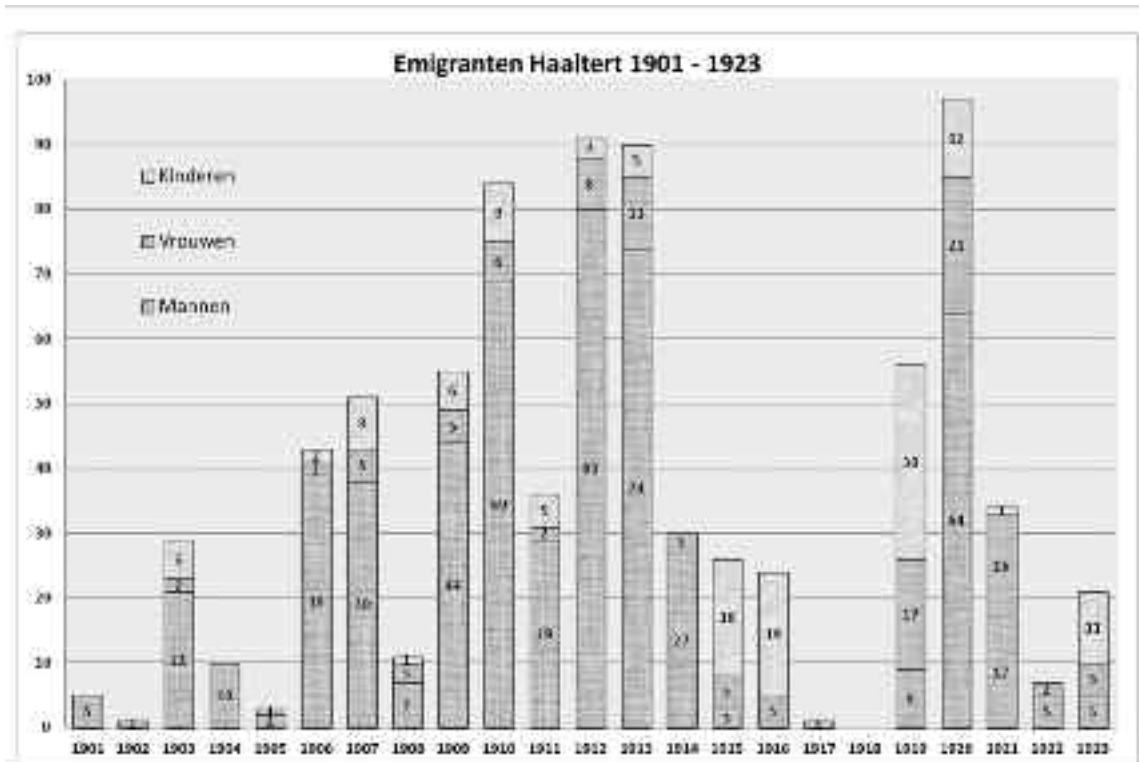
Naast de reeds vermelde Ellis Island informatie, raadpleegden we ook de Venesoerapporten. Derdeklaspasagiers, die vanaf 1896 rechtstreeks via Antwerpen naar Noord-Amerika vertrokken werden onderworpen aan een vragenlijst door het team van emigratiecommissaris Eugeen Venesoen, de zogenaamde Venesoerapporten. Deze bevatten een schat aan informatie. Het gaat meer bepaald over de familie- en voornaam, plaats van herkomst, leeftijd, beroep, de talen die de emigrant sprak, de geldsom die hij bezat, zijn bestemming en de eventuele familie of vrienden bij wie hij zou verblijven en wat deze verdienden. Voor de Ellis Island-gegevens, bakenden we onze onderzoeksperiode af van 1901 tot 1923.

Niet alleen de personen die geboren werden in één van onze deelgemeenten, maar diegenen die bij hun vertrek hier verbleven werden vermeld. In deze lijst beperken we ons tot volgende gegevens: naam, voornaam (aantal overtochten), geboorteplaats en datum, naam van het schip, datum aankomst in Amerika, haven van aankomst, contactpersoon en adres bestemming. We zijn er ons van bewust dat deze lijst onvolledig is. Uit ontleding van de passagierslijsten per geslacht en de emigratie per jaar zien wij dat in onze dorpen begin 20ste eeuw een kettingemigratie plaatsvond. Van de 804 emigranten waren 548 mannen (68%), 120 vrouwen (15%) en 136 kinderen (17%). Lijst te raadplegen via www.hkhaaltert.be

Het hoge percentage mannen wijst erop, dat de emigratie van uit Haaltert een beperkte landverhuizing was, maar meer een verschuiving van seizoenarbeid van Frankrijk naar Amerika. Zie ook de vele meervoudige persoonlijke overtochten.

In de meest klassieke vorm refereert kettingemigratie aan de geleidelijke verplaatsing van de inwoners van een dorp naar een nieuwe locatie in een ander land. Kettingemigratie voltrekt zich in een aantal fases. Vooreerst door het vertrek van enkele pioniers die in het vestigingsland succesvol waren en vervolgens contact namen met hun familieleden en vrienden op het thuisfront. Zij assisteerden bij de voorbereidingen en zochten werkgelegenheid en huisvesting.

Op deze wijze ontstonden er kleine gemeenschappen van vooral mannelijke familieleden en dorpsgenoten die via werk en huisvesting met elkaar verbonden en bovendien sterk op elkaar gericht waren

De tweede fase in dit proces begint als de pioniers hun echtgenotes en kinderen laten overkomen. Er ontstaat langzamerhand een meer permanente gemeenschap met een sociaal leven.

De derde fase waarbij er een volwaardige gemeenschap ontstaat, wordt ingeluid als ook de minder ondernemende achterblijvers besluiten te volgen. Ouders, die zich bij hun reeds gemigreerde kinderen gaan voegen. Vrouwen en kinderen die vertrekken omdat er inmiddels voldoende familieleden aanwezig zijn die hen kunnen opvangen.

Vanaf 1906 tot 1914 kenden we een periode van seizoenarbeiders die voor twee à drie jaar in Amerika verbleven en terugkeerden. Sommige seizoenarbeiders maakten zelfs drie tot vier overtochten. Vanaf 1915 tot 1923 zien we vooral gezinsherenigingen, de laatste fase van de kettingmigratie.

In 'De Werkman' van 28 januari 1910 lezen we:

"Naar Amerika - Fransmannen, afkomstig van Denderhoutem (Leebeke) vertrekken Zaterdag 29 deze, uit Antwerpen met de Red Star-Lijn naar Detroit-Michigan, deze hebben reeds allen familiën en kennissen aldaar gevestigd; deze zijn verzekerd werk te hebben in de fabrieken, in afwachting het tijdstip voor de betteraven te bewerken, alsdan verlaten meest allen de stad om de onderneming te doen, zelfs ambachtlieden sluiten zich hierbij aan om het handwerk te verrichten, immers de Belgen staan aldaar gekend als de beste werklieden. Hedendaags reist men naar Amerika, juist als over 30 jaren naar Frankrijk; vele vrouwen zijn hunnen man aldaar gekomen, anderen vertrekken den 10 Februari naar Amerika."

In de Venesoerapporten vinden we deze vier 'Fransmans' terug. Het zijn De Nils Philémon (32 j.), Ghysens Joseph (30), Souffriau Gustaaf (30j) en Cobbaert Edmond (40j) die allen 50 fr bezitten. Hun contactpersoon is Constant Wynants, Meldrum Avenue nr 115, Detroit. Sedert 1 jaar werkt hij er tijdens de zomer in de bietenteelt en verdient \$ 6 per dag en tijdens de winter is hij actief in de gasfabriek waar hij \$2 per dag verdient.

Als we de vermelde lonen in 1910 omzetten naar actuele waarden verdiende een arbeider in de gasfabriek € 53,14 per dag of een uurloon van € 6.64. Opvallend is de hoge verloning van

€ 159,42 per dag tijdens de zomer in de bietenteelt. Het loon in de bietenteelt werd niet berekend per uur, maar per bewerkte oppervlakte. Men deed een beroep op de Vlamingen gezien ze bekend stonden als de beste bietenbewerkingers en de beste arbeiders in de suikerfabrieken door hun ervaring in Frankrijk. De Vlamingen kregen in Noord-Amerika de spotnaam 'Buffalo's', dit zou verwijzen naar het feit dat Vlamingen zouden werken als buffels.

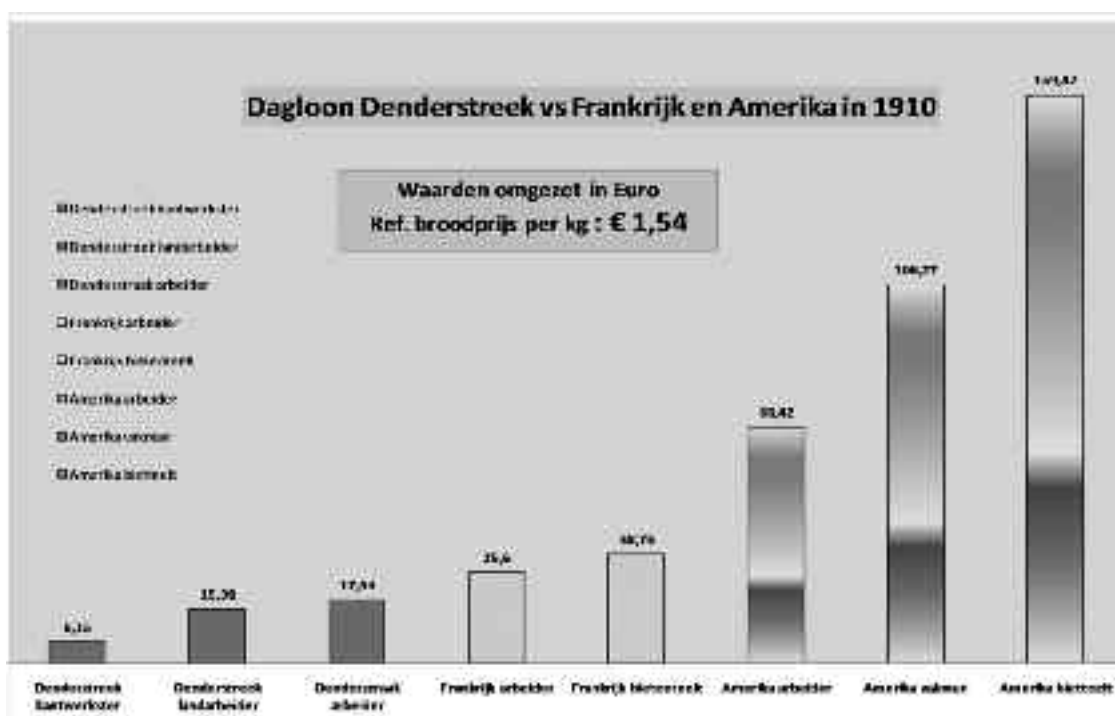
Een schets van de armoedige situatie begin 20ste eeuw in onze regio vinden we in een rapport van de Belgische Kamer voor Volksvertegenwoordiging, opgenomen in het staatsblad van 1 februari 1910. Volgens Volksvertegenwoordiger Pieter Daens verdiende een arbeider in Frankrijk 5 à 6 fr. (nu € 25 à 30) per dag.

In de Denderstreek werden nog hongerlonen van ca. 3,5 fr (nu €15) uitbetaald. In 1910 kostte een brood van 1 kg 0.30 fr. (nu € 1.54) hetzij 10 % van het dagloon.

De seizoenarbeiders in Amerika verdienden op jaarbasis het 5 à 6 dubbele van de Denderstreek. Buiten het goed betaalde bietenseizoen aanvaardden ze alle mogelijke jobs.

Waarom migreerden honderden dorpsgenoten naar Amerika? Het antwoord is vrij eenvoudig. Men verdiende er haast het tiendubbele van hier. En vanaf 1909 de onzekerheid dat de seizoenarbeid in Frankrijk extra zou belast worden, deed de 'Fransmannen' massaal uitwijken naar de US. Velen gingen voor een periode van een drietal jaren. Door hard te werken en zuinig te leven konden ze haast een fortuin verdienen.

Op 29 december 1909 stemde de Franse Kamer een protectionistisch wetsvoorstel omtrent de seizoensmigratie van Belgische land- en fabriekarbeiders. Deze zou erop neerkomen dat

men een taks zou opleggen aan de seizoenarbeiders. Dit zou de doodsteek betekenen voor duizenden 'Fransmannen' die ieder jaar overleefden met seizoenarbeid in Frankrijk.

Hierna een gedeelte uit de interpellatie van Volksvertegenwoordiger Pieter Daens (broer van Priester Daens).

“M. le président - La parole est à M. Daens

De heer Daens. – Ga ik ook geweld doen aan mijne tong en aan mijn hart om mijne opmerkingen in gebrekkig Fransch voor te dragen? Neen dat moet niet. In naam van meer dan 4 miljoen Belgen en bijzonderlijk in naam mijner kiezers, acht ik mij verplicht mijne moedertaal te spreken. Nu meer dan ooit, nu dat deze vergadering eene ware volkskamer worden moet, is het noodig dat het volk hier zijne taal hoore spreken. Dan en dan alleen, zullen wij tot een ideaal komen, dat al de leden dezer Kamer de twee talen machtig wezen, of ten minste de twee talen verstaan.

M. Terwagne. - Mais jusqu'à ce moment-là, vous faites du tort à toutes les causes que vous défendez.

De heer Debunne. – Vindt gij niet belachelijk, mijnheer Daens, van u in het vlaamsch te wenden tot eenen Minister die deze taal niet verstaat?

De heer Daens. – Wij staan hier voor eene ernstige zaak die een groot getal mijner kiezers aanbelangt. Uit de Dendervallei gaan ook vele arbeiders naar Frankrijk werken, maar het grootte schof bestaat uit de 60.000 tot 70.000 die elke jaar naar Frankrijk gaan voor oogst en betteraven. Moesten die arme lieden niet in Frankrijk kunnen gebezigd worden, het ware voor hen en de hunnen de hongersnood. Wel is waar zijn ze tot nu nog gespaard. De fransche wet zegt immers dat, boven de 40 kilometers van de grenzen, de wet niet zal toepasselijk zijn.

De heer Debunne. – De wet zegt dit niet. Dit amendement werd ingetrokken en telt niet meer.

De heer Daens. – In alle geval, worden ze nu gespaard, dan zullen ze toch later ook getroffen worden en het is in naam van die werklieden dat ik hier de stem verhef. Ons land, ons klein België is rijk, zegt men dikwijls: doch indien ons volk Frankrijk niet had, dan zou het van honger sterven.

*Volksvertegenwoordiger
Pieter Daens, broer van Priester
Adolf Daens*

De heer Verheyen. – Dit is overdreven.

De heer Daens. – In 't geheel niet mijnheer, ik weet het bij ondervinding; den dag der kiezing waren in 't arrondissement Aelst 5.200 kiezers afwezig; in ons gebuurte zijn er dorpen van 3.000 zielen, uit welke 260 bewoners jaarlijks naar Frankrijk moeten. Van 60.000 tot 70.000 werklieden gaan telken jaar in Frankrijk werken en slaven om er het geld te winnen, dat hier hunne pachten betalen moet. Het is dus met genoeg dat ik bestatig dat de Kamer en de Regering eenparig zijn om te trachten van Frankrijk te komen, dat de onrechtvaardigheid welke men wil begaan tegenover ons werkvolk niet verwezenlijkt worde.

Gaat dieper in die zaak, en gij zult vinden dat de reden om dewelke ons werkvolk uitwijken moet, nog altijd dezelfde is: de hongerloonen. Ons volk in België verdient met moeite genoeg voor dagelijkschen armen kost, koopen wat elk mensch noodig heeft voor lichaam en huis, voor vrouw en kinderen, dat is volstrekt onmogelijk aan honderden duizenden, dat is onmogelijk en daaruit volgt dat alle nijverheden en ambachten kwijnen en vervallen.

Volgens het schijnt wil Frankrijk bijzondere rechten leggen op de meubelen. Welnu, in Mechelen alleen zijn twintig fabrikanten welke uitsluitelijk voor Frankrijk werken en de meubels 40 t.h. beter koop leveren dan de fransche meubelmakers. Waarom? In Frankrijk winnen de werklieden familielonen, 5 tot 6 frank daags, terwijl hier ons werkvolk hongerloonen van 3 of ten hoogste 3fr. 50 c. daags verdient.

In een land gelijk het onzen met neerstig, deftig, spaarzaam volk. Indien elk huishouden won wat het noodig heeft om meubels te koopen en alles waarover

---

een huishouden moet kunnen beschikken, dan zou niemand moeten uitwijken en in den vreemde zijn brood gaan verdienen.

Wij zullen dus strijden tegen de voorgestelde rechten, maar tevens zullen wij ook, in ons land, alles in het werk stellen opdat onze arbeiders in België het noodige verdienen om deftig te leven. Men zegt heel dikwijls: "Wacht u van den eersten stap, want op den eersten stap volgen anderen".

Onze jonge Vorst zegde hier: België is gelukkig, België is rijk! Grootte dwaling! Rijk en gelukkig in de hoogte, ja. Maar allen, die de toestand kennen, wij weten dat er in de hoogte eene weelde is gelijk men er nooit in het land gezien heeft; maar in de laagte, bij het volk is ellende, onbeschrijfbaar ellende.

Ik wensch dat het voorstel door de Fransche kamer aangenomen, door den senaat afgekeurd worde, want anders zou het eene algemeene ramp zijn voor ons land. (Zeer wel! Aan de uiterste linkerzijde)."

In de lente van 1914 vertrokken nog een 30-tal emigranten naar Noord-Amerika. Voor enkelen was het reeds hun derde overtocht als seizoenarbeider. In augustus 1914 werd België betrokken bij WO I. Overtochten vanuit Belgische havens naar Noord-Amerika werden hierdoor onmogelijk. Maar het grootste drama was dat seizoenarbeiders in Amerika geen geld meer konden op sturen naar hun familie. Vele families waarvan vader in Amerika werkte verkeerden in armoede. Door de Amerikaanse Consul in België zou dit kunnen verholpen worden zo lezen we in De Volksstem van 12 augustus 1915.

"Een Brusselsche konfrater schreef onlangs, dat het te betreuren was, dat Belgen, die in Amerika verbleven, aan hunne nabestaanden hier in Vlaanderen, geen geld meer konden zenden, door den oorlog. Een Gentse konfrater is den heer konsul der Vereenigde-Statens, te Gent, gaan spreken over deze kwestie. De heer konsul wil gaarne de menschen helpen om uit Amerika geld te ontvangen. En dit kan zeer eenvoudig geschieden. Men zendt aan den heer konsul, voor wat de beide Vlaanderen betreft toch, een klaar en duidelijk opgestelden brief, met de enkele aanduiding (met beroep en adres van den persoon die geld vraagt en het juiste adres van den persoon in Amerika aan wie geld wordt gevraagd. Bij voorbeeld in deze zin: Mijnheer de Consul van Amerika, te Gent

Ik, Klara Van Den Berghe, landbouwster, Willestraat, Ruysselede, vraag door uwe geëerde tusschenkomst wat geld aan Karel De Grootte, Woorbrigdestraat, 496, Detroit, Mich-North Amerika. Aanvaard, Mijnheer de Consul, enz. Het is wel verstaan dat er aan de heer Consul niet meer dan dit geschreven wordt, want er kan geen sprake van zijn die brieven naar Amerika te verzenden. Het is de heer Consul die persoonlijk schrijft aan zijn bevoegde overheid in Amerika, met de bede de vraag aan de bedoelde personen over te maken. Adres: Consul Van Amerika, Sint-Pietersnieuwstraat, 232 Gent. 't Ook aan te raden, kort, duidelijk, proper en leesbaar te schrijven. De heer konsul heeft hier wederom, eene reden te meer op onze erkentelijkheid en dankbaarheid".

Dankzij deze tussenkomst konden tientallen gezinnen de moeilijke oorlogsperiode overleven.

In 1915 en 1916 vervoegden toch nog 10 vrouwen met 37 kinderen vanuit Rotterdam-Nederland was neutraal-hun echtgenoot in Amerika. Dit gebeurde meestal met 'prepaid tickets' die in Amerika door verwanten betaald werden en toegestuurd aan de familie in België.

De werkmans van 17 december 1915 schreef hierover :

"Naar Amerika – Dit Werelddeel der Vrijheid, der Weerdigheid en der Broederliefde. Veel Vlamingen zijn in Amerika voor 5 à 6 jaar, gelijk mijn vriend Coppens uit Meire, vroeger zonden zij alle 3 of alle 6 maanden geld op. Nu is dit onmogelijk; gezie wat angst en druk in die Familiën. Onlangs hoorden wij dat, door de zorgen van een Onderpastoor, talrijke Huisgezinnen naar Amerika zijn kunnen reizen 'misschien' om er gevestigd te blijven. Nu hooren wij dat er ook vertrokken zijn uit Denderhoutem. Deze wreede langdurige Oorlog zal voor droef gevolg hebben,

---

een aanzienlijke ontvolking in Europa. En de Vlamingen die nu in de Nieuwe Wereld zijn, zullen ze daar niet willen blijven?”

Het waren profetische woorden. Begin 1919 zien we terug een heropleving van de emigratie die in 1920 een hoogtepunt bereikte. De eerste gezinsherenigingen gebeurden via de Franse haven Le Havre. Hier zien we een groot verschil met de periode voor de oorlog, waar het vooral de mannen waren die als seizoensarbeider de oversteek maakten. Nu zijn het zowel passagiers die voor de éérste maal de overtocht maakten als zij die reeds ter plaatse waren. Beide groepen keerden meestal terug met een jonge bruid uit het dorp en vestigden zich definitief in Amerika. Georgine Heyman uit Haaltert vervoerde verscheidene maal emigranten met de bus uit Haaltert naar Le Havre.

In de ‘De Werkman’ van 1923 lezen we:

“In den wereldoorlog 1914-1918, voor Amerika was het 1917, Meimaand, tot 1918, wapenstilstand. Hewel, uit Denderhoutem waren zowat 25 jongens ingelijfd in de legers der Verenigde Staten en Canada. Een deel daarvan zijn naar het front in Frankrijk en België gekomen, zelfs hebben verscheidende van hen in de Canadeese rangen rond Ieperen hun plicht vervuld. Eenigen onder hen zijn na den wapenstilstand naar Denderhautem gekomen op bezoek en na zich hier een levensgezellin te hebben uitgezocht, er mede overgevaaren naar hun tweede vaderland.”

Beperkingen uit de VS

De ‘*Emergency Quota Act*’ uit 1921 beperkt het aantal toegelaten immigranten in de Verenigde Staten tot 350.000 per jaar. De VS laten voortaan jaarlijks nog maar 3% van het aantal in 1910 als aanwezige immigranten uit éénzelfde land toe. De plaatselijke emigratie loopt hierdoor vanaf 1921 tot 1923 terug. In 1924 wordt het quotum verder verlaagd tot 2%, wat het einde betekende van de uittocht naar Amerika en zich verplaatste naar Canada.

Joris De Kegel

Lidmaatschap 2012 nog niet geregeld?

Doe het vandaag nog.

€ 10 of € 15 (steunende leden) via BE40 4395 0830 6163

Relaas van Antoine Temmerman emigrant naar de U.S.A.

Zoon van Dominicus Temmerman – Stichelen – Denderhoutem

Vier vrienden uit Denderhoutem, onder wie Antoine – 18 jaar oud – besloten in 1912 hun geboortedorp te verlaten en de oversteek te maken. Ze waren jong en ze wilden wat .

“*De plas over*”, het onmetelijke Amerika van die tijd trok hen aan . Succesverhalen van uitgeweken streekgenoten deden de rest .Vlaanderen was hun te klein, bood geen perspectief - ze verlangden VRIJ te zijn.

Rufin De Winter, agent van de Cunardline in Denderhoutem, verkocht 12 tickets voor de overtocht van de Caronia. Vertrek uit Liverpool op 30 maart en aankomst in New-York op 7 april 1912 .

Geld voor een bootticket was er niet. Hoe ze in Liverpool (Engeland) geraakt zijn is ons niet bekend maar eens in Liverpool wensten ze aan te monstere op het grootste schip dat naar de Verenigde Staten voer nl. de Titanic. We zijn 30 maart 1912.

Er bleek maar werk voor één scheepsjongen en Jan Scheerlinck werd aangemonsterd: de overige drie wisten een plaats te bemachtigen op het schip dat 's anderendaags de haven van Liverpool verliet, nl. de Caronia.

New York – Long Island –Op 17 april 1912 vernamen de vrienden welk drama zich had afgespeeld met en op de Titanic.

Opluchting achteraf toen ze te weten kwamen dat hun vriend Jan Scheerlinck

behoorde tot het groepje van 7 Vlamingen die de ramp overleefd hadden. Maar wat een geluk heeft die kerel gehad ! Toen de gezaghebbers op de Titanic beseften dat er onvoldoende reddingssloepen aanwezig waren, werd het bevel gegeven dat vrouwen en kinderen voorrang kregen op de mannen die de sloepen dienden te verlaten. Maar een aantal vrouwen, vol medelijden met Jan die eerder klein en tener was, wisten hem handig te verbergen onder hun weidse rokken van die tijd.

Eens ze het schip verlaten hadden volgde er een resem administratieve verplichtingen . Er stonden lange rijen van wachtenden en door het gebrek aan kennis van de Engelse taal heerste er spraakverwarring alom.

Om verdere rompslomp te vermijden– want het werkte danig op Antoine zijn zenuwen – werd zijn naam vervormd tot Tony Timmerman. Latere officiële documenten bevestigen dat Tony Timmerman en Antoine Temmerman één en dezelfde persoon zijn .

Eerder uitgeweken Vlamingen vingden de nieuwkomers op en ze reisden meteen door naar het eerder noordelijk gelegen Detroit . Deze stad was in volle opbloei door de al maar groeiende auto-industrie. De nieuw aangespoelden konden meteen aan de slag als kasseileggers. De Vlamingen stonden hoog aangeschreven als goede werkers en goede straatleggers. Ze verdienden dan ook goed hun kost.

APR 1918
BUREAU OF IMMIGRATION AND CUSTOMS SERVICE

30

Required by the regulations of the Secretary of Commerce and Labor of the United States, under Act of Congress approved February 20, 1907, to be delivered

S. S. CARONIA sailing from LIVERPOOL 1918

LIST OR MANIFEST OF ALIEN PASSENGERS FOR THE UNITED STATES

No. of Passenger	Full Name	Age	Sex	Place of Birth	Profession	Destination	Remarks
1	Shugart, Agnille	20	M	Belgium	Student	USA	
2	Shugart, Agnille	20	F	Belgium	Student	USA	
3	Shugart, Agnille	20	M	Belgium	Student	USA	
4	Shugart, Agnille	20	F	Belgium	Student	USA	
5	Shugart, Agnille	20	M	Belgium	Student	USA	
6	Shugart, Agnille	20	F	Belgium	Student	USA	
7	Shugart, Agnille	20	M	Belgium	Student	USA	
8	Shugart, Agnille	20	F	Belgium	Student	USA	
9	Shugart, Agnille	20	M	Belgium	Student	USA	
10	Shugart, Agnille	20	F	Belgium	Student	USA	
11	Shugart, Agnille	20	M	Belgium	Student	USA	
12	Shugart, Agnille	20	F	Belgium	Student	USA	
13	Shugart, Agnille	20	M	Belgium	Student	USA	
14	Shugart, Agnille	20	F	Belgium	Student	USA	
15	Shugart, Agnille	20	M	Belgium	Student	USA	
16	Shugart, Agnille	20	F	Belgium	Student	USA	

Naast Temmerman Antoine, uit Denderhoutem, nummer 11 op passagierslijst van de Caronia, maakten ook de overtocht: Beerens Gustaaf uit Helderghem, D'Haem Philemon, Van Gyseghem Frans, Van Der Straeten Philemon, Boom Gustaaf, Troch Jozef, Van Impe Clementine (echtgenote Van Landuyt Victor) en haar zoonje Van Landuyt Alois allen uit Denderhoutem.

Tony Timmerman, soldaat WO I, aan het IJzerfront.

Een paar jaar later brak in Europa de Eerste Wereldoorlog uit. Bewust van het feit dat zijn familie en zijn land in gevaar waren, vervoegde Antoine het Amerikaanse leger en werd hij ingezet in de strijdlijnes te Noord-Frankrijk. Hij werd daarbij tot driemaal toe slachtoffer van aanvallen met mostaardgas maar hij wist toch steeds te overleven ook al werd hij zelfs eens voor dood achtergelaten. Door zijn inzet in het leger verkreeg hij na de oorlog heel vlot zijn Amerikaans burgerschap. De autoriteiten bezorgden hem zelfs een gratis ticket om na de oorlog zijn familie in Vlaanderen te bezoeken.

Voorgoed terug in Amerika nam hij een job aan als vrachtwagenchauffeur voor de Ford Company. Vrachtwagens stelden in die tijd niet veel voor, ze waren eigenlijk zeer primitief en bestonden overwegend uit een stuurwiel en een chassis.

Om het een beetje comfortabel te maken en al zittend te kunnen rijden knutselde hij zelf een soort zetel in elkaar. Dit lag aan de basis van een garage – en carrosseriebedrijf dat hij in zijn verdere leven uitbouwde. Het was keihard werken, dag in, dag uit meerdere jobs tegelijk aannemen, m.a.w. alles aanvaarden dat geld opbracht. Dat was ook hard nodig.

Antoine was inmiddels getrouwd en stichtte een kroostrijk gezin van 12 kinderen. Hier, in de Stichelen, wisten ze wel dat het in Amerika niet allemaal rozengeur was. De zondagse familiale gesprekken gingen heel vaak over “*de Amerikanen*”

V.l.n.r.; vooraan zittend: Laurence en Mildred Timmerman
gehurkt: Betty, Margaret Timmerman en nicht Pauline Schmitt.
staande: Joe Timmerman, tante Betty Schmitt, Norma Timmerman (viool),
Hilda Schmitt, echtgenote Tony Timmerman, Paul, Adolph en Tony Timmerman.

In 1937 vermoedde Antoine dat er weer een oorlog op komst was. Om zijn kroostrijk gezin te vrijwaren van mogelijke ellende kocht hij een boerderij met 32 hectaren landbouwgrond en anderhalve hectare bos, duizelingwekkende oppervlaktes naar Vlaamse normen. Honger hebben ze absoluut niet geleden. Zijn Vlaamse achtergrond en inborst waren daarvoor te sterk. De kinderen moesten meehelpen en dienden zelfs “*kloeten*” te dragen opdat ze zouden weten wat dat was. Ze hebben ook allemaal “*high school*” afgemaakt wat te vergelijken is met onze middelbare school. Bovendien kregen ze allen extra muzikaal onderricht en speelden elk een ander instrument. Zo vormden ze een eigen orkest dat optrad op familiefeesten en kerkdiensten opluisterde.

Antoine zelf was ook muzikaal begaafd en had ervoor gezorgd dat zijn accordeon, beschermd in een houten kist, veilig naar Amerika verzonden werd. Op dit ogenblik wordt het door een kleindochter gekoesterd als dierbare herinnering aan haar grootvader en aan zijn land van herkomst. Naast het eigen orkest, dat wisselde van samenstelling al naargelang de kinderen het ouderlijke huis verlieten, sponsorde hij ook een eigen Baseball team. Dit is daar de nationale sport bij uitstek maar voor ons, hier, nagenoeg onbekend.

Naar aanleiding van de wereldtentoonstelling te Brussel in 1958 keerde hij samen met zijn vrouw terug naar België op familiebezoek. Het was hem aan te zien dat hij een welgesteld burger was. Doch, hun verblijf hier werd ingekort. Het was moeilijk wennen aan Vlaanderen dat toen hoegenaamd niet over hetzelfde comfort beschikte als zij in Amerika gewend waren.

Hij, garagist en boer, durfde hier zelfs niet per auto te rijden want onze wegen waren veel te smal en te gevaarlijk.

Maar zijn familie is hem steeds zeer nauw aan het hart gebleven. Getuige daarvan zijn de talrijke 30 kg pakketten, met kleedjes en stoffen die de familie hier mocht ontvangen na de oorlog en ook zeker wanneer er ergens een geboorte gesignaleerd werd. Op zijn sterfbed vroeg hij de kinderen het contact met Vlaanderen te bewaren.

Dat is totnogtoe wonderbaarlijk gelukt en ik ben blij te melden dat er op de herdenking te Kerksken – 100 jaar na de Titanic - op zondag 15 april 2012 een dochter en kleindochter van Antoine zullen aanwezig zijn. Antoine overleed in 1973 op de leeftijd van 80 jaar.

De tijd voorbij

Liefde voor muziek zette 6 van de zussen Timmerman ertoe aan een sextet te vormen dat over het gehele land bij verschillende gelegenheden optrad. De groep begon te spelen op de eerste januari na het jaar dat Rose Mary een Marimba had gekregen als Kerstgeschenk. Alice, het jongste lid, is 12 en speelt piano, Thelma speelt klarinet, Norma eerste viool, Mildred tweede viool, Margaret cello en Rose Mary dus de marimba- zij is de leider van de groep hoewel ze nooit muzikles heeft gevolgd.

Zij houden heel veel van hun samenspel, men kan ze inhuren voor optredens en ze stralen veel levensvreugde uit. Op wedstrijden behaalden ze reeds vele trofeeën en het lijkt geen twijfel dat men nog meer zal horen van dit groepje, aangezien ze nog zo jong zijn.

Zij zijn de dochters van Mijnheer en Mevrouw Tony Timmerman, die zeven dochters en drie zonen hebben. De vader, Tony, is een merkwaardig man: op 18-jarige leeftijd kwam hij vanuit België naar de Verenigde Staten; tijdens de eerste Wereldoorlog werd hij gemobiliseerd (1912) en

The Timmerman Sisters 1951: v.l.n.r. Margaret, Thelma, Rose, Mildred, Norma, Alice.

---

was hij, toen de Verenigde Staten in de oorlog werd betrokken, soldaat in de 42e Divisie, best bekend onder de naam "Regenboogdivisie." Hij huwde met een meisje van Defiance, waar hij enkele jaren woonde- maar de laatste 13 jaar woont hij in Bryan waar hij bekend werd voor zijn "Tony's Bump Shop"(garage en carrosseriebedrijf).

Na de tweede Wereldoorlog wou Mijnheer Timmerman iets doen voor de teruggekeerde oorlogsveteranen om hun nare herinneringen te doen vergeten en hun een beetje ontspanning te bezorgen. Hij bouwde een eigen baseballveld op zijn domein en stichtte een honkbalploeg met allemaal oud-strijders. Twee van zijn zonen en één schoonzoon maakten deel uit van de ploeg. Hij kocht alle benodigde kledij en uitrusting en leidde het team gedurende drie jaar. Zijn ploeg werd eenmaal kampioen in een plaatselijke afdeling.

Hij stichtte ook een basketbalploeg van gewezen soldaten en betaalde gedurende twee jaar alle uitrusting en kledij. Ook deze ploeg werd kampioen in een plaatselijke competitie.

De Timmerman –zusters traden ook verschillende keren op voor oorlogsveteranen en invaliden die ze het beste van zichzelf aanboden tijdens een avond van ontspanning op hoog niveau met instrumentale en vocale hoogstandjes.

(Dit artikel verscheen in een Amerikaans tijdschrift in 1951).

Frieda Temmerman

Documentatiecentrum

Wij danken:

Roos De Schutter, Haaltert: oude documenten

Familie Perreman, Denderhoutem: documenten WO I en bidprentjes

Norbert De Meyer, Melle: jeugdboeken

Robert Welleman, Kerksken: bidprentjes

Elise Bayens, Haaltert: liedjesteksten

Eric Van den Driessche, Vlierzele: Geschiedenis Vlierzele

Warm aanbevolen:

T.V. uitzendingen Titanic

Vrijdag 30/3: T.V.-Oost en donderdag 12/4: Canvas

Charles Guns en Odilla Van den Storme emigreerden in 1912 naar Detroit

Mary Ann Nichols vertelt het verhaal van haar grootouders, een typisch voorbeeld met alle facetten van kettigmigratie.

In april 1912 verlieten jonge mannen en enkele vrouwen uit Denderhoutem, Haaltert, Heldergerm en Kerksken, hun geboortestreek en familie, sommigen met achterlating van jonge kinderen en echtgenotes, voor Antwerpen. Vandaar voeren ze per schip naar het Engelse Liverpool, waar ze inscheepten op de Lusitania en de oceaan in 8 dagen overstaken, op zoek naar een beter leven in Amerika.

Op donderdag 25 april 1912, tien dagen na de ramp van de Titanic, vertrokken opnieuw achttien dorpsgenoten richting Amerika, waaronder Charles Guns.

Sommigen verlieten België omdat het land en zijn mogelijkheden beperkt waren. Anderen om verplichte dienst in het Belgische leger te ontlopen nu geruchten over een nakende grote oorlog in Europa steeds sterker werden. Nog anderen hechtten geloof aan de woorden van familieleden en vrienden die voor hen naar de VS waren uitgeweken en meldden dat goed werk en verdienste voor het rapen lagen en dat het gezegde klopte dat de straten ginds *“geplaveid waren met goud”*. Nog anderen wilden enkel gedurende een korte periode veel geld verdienen in de States en daarna terugkeren naar hun vaderland.

Voor velen en vooral voor jongeren was het vooruitzicht naar een vreemd land te reizen zeer avontuurlijk en opwindend, zoals zo dikwijls in onze geschiedenis.

Charles Guns behoorde tot die groep. Hij en zijn voorouders woonden in Kerksken en omgeving en hadden altijd geleefd van de landbouw of als wever hun brood verdiend. Charles was geboren op 2 juli 1879 en was de zoon van Dominique Guns en Colette Verhoeven. In het gezin waren ook nog Pieter, Isidoor en Maria-Catharina. Men zegt dat Charles op negenjjarige leeftijd, na de vroege dood van zijn vader, geadopteerd werd, maar officiële bevestiging hiervan hebben wij nergens kunnen vinden.

Volgens Charles' militair dienstboekje trad hij in dienst op 23 juni 1899, ergens in Oost-Vlaanderen in het *“Regiment des Charubinière, 3e Bataillon, 4e Compagnie”*- later vinden we hem terug in het 5e en nog later in het 7e Bataillon. Op dat ogenblik woonde hij in Kerksken en werkte als knecht op een boerderij.

Charles Guns en zijn echtgenote Odilla Van Den Storme

Ruffin De Winter, was in Denderhoutem agent van de Cunard Line .

Hij was vrijgezel op dat ogenblik en bleef in het leger tot oktober 1906.

Toen hij naar Kerksken terugkeerde liet de twintigjarige Odilla Van den Storme haar oog vallen op de knappe, zeven jaar oudere soldaat in uniform. Zij was op 24 april 1886 in Kerksken geboren als 6e van de 7 kinderen van Petrus Johannes Van den Storme en Rosalia de Vuyst. Charles en Odilla huwden er op 25 december 1906. De vrouwen in de familie van Odilla waren begaafde kantwerksters. Odilla vertelde later aan haar kinderen dat haar moeder de kant afleverde bij de plaatselijke nonnen die de werkjes verkochten in Brussel. Toen haar moeder op een bepaald ogenblik zelf naar Brussel reisde waren de nonnen niet opgezet met deze "broodroof". In de familie loopt het gerucht dat de Belgische koning Odilla's kant kocht en liet verwerken in de bruidsjurk van zijn dochter...

Odilla was opgegroeid als dochter van een herbergier. Met Charles opende ze zelf ook een herberg maar er is geen spoor meer van de exacte locatie van deze afspanning ergens in Haaltert, een dorp niet ver van Kerksken gelegen. Charles hield de herberg open maar was ook kapper. Odilla bereidde het eten en zorgde voor de 2 kinderen, Maria Catharina (°8 sept. 1907) en Petrus (°23 dec. 1909). Naarmate de geruchten over een nakende oorlog sterker werden overtuigde Odilla haar man om naar Detroit, Michigan in de US te vertrekken, een bestemming waarheen haar zus Elodie met echtgenoot Albert Steenhout in 1906 waren getrokken. Ook haar jongste zus Clementine had zich in 1910 bij haar man Albine Callebout gevoegd in Detroit. Allen waren opgetogen over hun verblijf in Amerika. Als Charles nu werk kon vinden in Detroit zou Odilla mettertijd haar zaak verkopen en bij hem komen.

Later vertelde Odilla, dat ticketverkopers alle dorpen afschuimden om mensen te overhalen voor hún scheepslijnen te kiezen bij emigratie. Zo zou een nieuw onzinkbaar schip van de White Star Line op 10 april 1912 de overtocht aanvatten. Charles wou direct boeken maar Odilla overtuigde hem te wachten omdat ze meer tijd nodig hadden voor de voorbereidingen van de reis. Daardoor boekte hij een latere overtocht, 27 april 1912, op het schip SS Lusitania. Andere mensen uit de streek vertrokken met de vroegere boot, 1500 opvarenden van deze RMS Titanic kwamen om op zee na 85 uur van de eerste reis van dit schip.

De Lusitania verliet Liverpool op 27 april 1912 en bereikte de haven van New York op 3 mei 1912. Reizigers met bestemming Detroit stapten over op de trein en kwamen aan in het voornaamste station van Detroit, Michigan Central Station. Charles ontmoette daar zijn vriend Gustaaf Beekman in de Wycke Street, 417. Hij vond er werk als arbeider.

Odilla arriveerde in New York aan boord van de SS Vaderland op 15 oktober 1912, in het gezelschap van haar schoonbroer Isidor Guns. Ze moesten hun weg trachten te vinden naar Detroit, wat niet gemakkelijk was aangezien zij enkel Vlaams spraken. Het jaar nadien keerde ze terug naar België om haar twee kinderen op te halen die ze achtergelaten had bij haar moeder in Kerksken. Zij keerden terug naar Detroit vanuit Liverpool met de SS Mauritania en bereikten New York op 14 nov. 1913. Later vertelde ze aan haar kinderen dat ze allen zeeziek waren en dat ze in het station van Detroit afgehaald werden door een vriend van Charles met een motor met zijspan.

Het gezin baatte een logementhuis uit op Jefferson Court en gaf onderdak aan gasten, over het algemeen jonge Belgen. Charles werkte in de Detroit Kachel werken en later in de autoindustrie, terwijl zijn vrouw het pension openhield: poetsen, koken, wassen en plassen en brieven schrijven naar de familie van de jonge huurders. Zij hield ook hun geld bij indien ze erom vroegen- bij haar was het veilig!

Frank, hun derde kind, werd geboren in Detroit op 2 juni 1916. Tijdens deze periode reisde het gezin vaak per tram naar nabijgelegen boerderijen in Wallaceburg, Ontario, Canada, en hielp er de suikerbietenoogst binnen te halen om hun inkomen een duwtje te geven. Ze beslisten om hun geluk te beproeven in de landbouw, huurden een aantal percelen en verhuisden naar Sombra Township, Lambton County, Ontario, Canada. Buren leerden hen een veestapel te beheren. Clementine, hun jongste kind, werd daar geboren op 24 okt. 1918.

Ze bleven wel hun familie in Detroit bezoeken – ze namen de veerboot vanuit Wallaceburg, Ontario, Canada naar Marine City, Michigan, en van daar de tram, de “*Interurban*”, langs Jefferson Avenue naar Detroit.

Einde 1929 verhuisde het gezin terug naar Detroit en de pensionsector- met een herberg in het souterrain. Odilla en haar dochters zorgden voor de lunch en vulden de bierglazen tegen het tijdstip dat de fabrieksfluit het einde van het werk aankondigde. De arbeiders stormden de herberg binnen om tijdens deze korte pauze te genieten van hun lunch en een drankje.

De vrouwen zetten driemaal daags de kamers klaar voor de wisselende ploegen van de arbeiders. Odilla poetste ook plaatselijke bioscopen samen met haar zuster Elodie om een centje bij te verdienen. Later zei Odilla tegen haar kinderen dat ze geloofde dat ze een gemakkelijker leventje zou hebben gehad indien ze in België was gebleven.

Joe (Jef) Callebaut en Jozef Goossens in ‘Pete’s Tavern’. Aan de wand een schilderij van Albert Eeman. Kerk en dorpszicht Kerksken.

Odilla beheerde de familieportefeuille. Elke keer dat ze genoeg gespaard had voor een contante aanbetaling kocht ze een nieuw huis. Het gezin verhuisde verschillende keren, almaar oostelijker in Detroit. Odilla kocht en verhuurde ook talloze huureigendommen. Enkele adressen in Detroit: Monroe Avenue, 2508 Anderdon, 3545 Lakepoint en 4285 Maryland. Hun laatste adres was 4885 University.

Charles en zijn oudste zoon Peter werkten een tijdje als tui- nier in het Edsel Ford Estate in Grosse Pointe, Michigan- tot Charles’ gezondheid het liet afweten.

In de jaren ’40 hadden ze een herberg in een gehuurd gebouw aan de noordoostelijke hoek van East Warren Avenue en Lodewyck- maar spoedig bouwden ze een eigen gebouw aan de noordwestelijke hoek. “*Pete’s Tavern*” werd opengehouden door de oudste zoon Peter, met hulp van zijn schoonbroer Joe Callebaut. Charles’ dochter Maria (Mary Modde) had een winkel langs East Warren Avenue-

Bruce Nichols, Brigitte Van den Eynde en Mary Ann Nichols (kleindochter van Charles Guns)
Brigitte plaatste een oproep in "De Gazette van Detroit". Ze zocht naar afstammelingen van haar familie Van den Storme Petrus. Ze kwam in contact met Frank Guns, neef van Mary Ann, beiden kleinkinderen van Charles Guns, die verrast waren dat er nog familie in België woonde.
Een innige vriendschap en familieband ontstond.

haar gezin woonde erboven. De bar werd later overgenomen en opengehouden door Charles, de zoon van Pete.

Toen Charles Alois Guns op 17 dec. 1950 stierf op 71-jarige leeftijd, bleef zijn vrouw achter met de 4 kinderen en met 7 kleinkinderen. Odilla Guns overleed op 3 juli 1975, op de leeftijd van 89 jaar. Haar vier kinderen hadden inmiddels gezorgd voor 10 kleinkinderen, die op hun beurt 12 achterkleinkinderen hadden gekregen.

NB: In België behouden gehuwde vrouwen hun eigen meisjesnaam; de eigenaam van de echtgenoot werd enkel gebruikt wanneer ze naar de States immigrerden.

Van Odilla's 7 broers en zusters immigrerden er 4 naar de US. Odilla zelf, keerde tijdens haar leven 4 maal terug naar België. Charles kwam 2 maal terug naar België na zijn aankomst in de US; een laatste maal in februari 1929.

Mary Ann Nichols

Van Heldergergem naar Amerika, familie Aloïs De Bodt – Louise Cesarine Beerens

Een verhaal over gezinshereniging in en terugkeer naar Heldergergem verteld door Bertha De Bodt geboren Pandora-Ohio U.S.A. 18-06-1917 en overleden Herselt 13 november 2011.

Aloïs De Bodt, zoon van Franciscus Leopold en Maria Theresia Van Landuyt, werd geboren te Denderhoutem in de wijk Stichelen op 17 mei 1876. Aloïs was een loteling. In die tijd werd door loting bepaald wie dienstplichtig zou worden. Vader had geluk, het lot was hem gunstig. Hij hoefde geen soldaat te worden of strijd te voeren in W.O.I. Mijn vader werd op jonge leeftijd wever van beroep. Mijn moeder stamde uit een welgestelde boerenfamilie. Helaas was het weverken niet welkom in de trotse familie Beerens. Toch bleven vader en moeder hun grote liefde trouw. Zij trotseerden elke tegenstand en uiteindelijk huwden zij in Heldergergem op 19 oktober 1902.

Aloïs De Bodt en Louise Beerens met dochter Bertha

Maar een toekomst opbouwen was voor hen niet haalbaar in het kleine dorpje. Hoewel vader werkte als dagloner en moeder zorgde voor haar gezin en ernaast Brusselse naaldkant uitgaf, verdienden ze onvoldoende. Zijn gezin telde toen zes kinderen. Maar vader was een doordrijver, hij gaf nooit op en besloot de grote plas over te steken. Hij wou zijn geluk beproeven in het verre Amerika en daar proberen een beter bestaan op te bouwen.

Begin mei 1910 vertrok vader samen met zijn vriend Trif Edmond uit Haaltert, bij Edmond zijn broer Hector in Detroit. Hoe de zeereis met de Lusitania verlopen is en hoe het hem de eerste jaren vergaan is, weet ik niet. Het zal wel niet gemakkelijk geweest zijn. Hij kende de taal niet, maar zijn levensmoed en zin voor humor gepaard met een ijzersterke gezondheid deden hem volhouden. Om te winkelen gebruikte hij gebarentaal. Op een keer wilde hij eieren kopen en ging gewoon op zijn hurk zitten en kakelde “ketketgedei”.

In Amerika was er geen gebrek aan werk en hij verdiende er goed. Zijn eerste bezoek aan vrouw en kinderen was in het najaar van 1913 en hij is rond de jaarwisseling terug vertrokken. Het was een harde tijd voor mijn ouders. Vader die hard knokte om een hoeve te kopen en moeder wat geld op te kunnen sturen.. In 1914 brak WO I uit. Moeder zorgde voor de kinderen. Zij hadden niets te veel maar leden ook geen honger. Soms ontvingen ze iets uit de USA.

Het was 1916, vader had genoeg gespaard had om een hoeve te kopen en voor vrouw en 7 kinderen de overtocht te betalen. Emigreren was in die jaren niet zo eenvoudig want men moest aan bepaalde voorwaarden voldoen, vast werk hebben en een woning of verblijfplaats. De gezondheidstoestand werd streng gecontroleerd. Personen met een slecht gebit werden niet toegelaten. Men ging er van uit dat zieke tanden slechte bacteriën produceerden en dus een reëel gevaar vormden voor de gezondheid.

In augustus 1916, volop in oorlogstijd vertrok moeder naar Amerika. Zij was toen 36 jaar oud en had 7 kinderen. De jongste was 2 jaar en de oudste zoon was 14 jaar. Met paard en kar bracht Mil Fonck het gezin met hun povere bezittingen naar het station te Burst. Van daar

met de trein tot Rotterdam. Het was geen plezierreisje, onderweg moesten ze meermaals overstappen. Moeder had een voorraad brood en peperkoek bij, maar niet voldoende om die 7 hongerige buikjes te vullen. Die avond sliepen zij met veel andere reizigers in de grote zaal van de scheepvaartmaatschappij Holland-Rotterdam. 's Morgens kregen zij een gratis ontbijt. Daarna met pak en zak op dat reusachtig schip 'Noordam'. Zij reisden derde klas omdat zulks het voordeligste was. Zij hadden wel de luxe dat zij één slaapkooi hadden. Sommige passagiers, met hun bezittingen in een doek geknoopt, sliepen gewoon in open lucht op het dek.

Door oorlogsomstandigheden was het gevaarlijk varen op zee. Om mijnen en vijandelijke schepen te ontwijken, moesten er grote omwegen gemaakt worden. Daardoor duurde de reis ettelijke dagen langer dan gewoonlijk. Zij ontscheepten in de haven van New York. De Amerikaanse ambtenaren vroegen aan moeder of zij geld had om verder te reizen. Moeder die de taal niet verstond, schudde het hoofd. Daarop werden zij overgebracht naar Ellis Island. Zij kregen voedsel en slaapgelegenheid. Waarschijnlijk zagen de kinderen er door de verre reis heel erg verformfaaid uit. Zij kregen allen nieuwe kleren: schoenen, broeken, kousen en ondergoed. Vader werd verwittigd van hun aankomst en stuurde het nodige geld op.

Juli 1916 vertrokken van uit Rotterdam met de SS Noordam, de families De Bodt, De Vuyst, De Winter, Muylaert en Noyaert. In totaal achttien vrouwen en kinderen richting Amerika voor gezinshereniging.

Zij werden op de trein naar Detroit gezet en vader wachtte hen daar op. Zij brachten de nacht bij Romanie, een vrouw uit Denderhoutem die een gasthuis uitbaatte. De volgende morgen vertrokken zij naar Pandora in de staat Ohio, hun nieuwe thuis. Alle burens hadden meegewerkt om de woning in te richten en hadden meubels en beddengoed bijeengebracht. Moeder was erg onder de indruk dat zij zo hartelijk ontvangen werden en dat iedereen bezorgd was om het nodige bijeen te brengen.

De woningen stonden twee en soms meer kilometers van elkaar verwijderd, tussen weilanden, akkers en bossen. Om zijn gezin meer welstand te bieden begon vader wijn te maken, bier te brouwen en alcohol te stoken. Hij verkocht die dranken aan de talrijke Europese emigranten die maar moeilijk hun biertje of glas wijn konden missen. Het was in die tijd "droog Amerika". Het maken, bezitten of verhandelen van alcoholhoudende dranken was streng verboden. Een totaal verbod is in geen enkel land haalbaar. Een matig gebruik van een verfrissend biertje of een lekker glas wijn is gezond. Ik bewonder mijn vader om de moed en de durf om die wet te omzeilen. Gelukkig werd hij nooit verraden of geklist. Zelf was vader zeer matig. In ons gezin was de grote dorstlesser de pomp, bij feestjes dronken we appelcider.

In elk gezin was er minstens één auto. Uiteraard hadden wij een Ford, de enige wagen die betaalbaar was voor een bescheiden gezin. Aan de buitenkant treeplanken om in te stappen. Vooraan twee lampen die op batterijen werkten. Mica ruiten, die opgerold werden bij grote hitte en bij sneeuwval, want de sneeuw bleef er op plakken en belemmerde het zicht. Ruitenwissers waren nog niet uitgevonden. De claxon was een metalen toeter met rubberen ballon, even knijpen en het ding produceerde geluid. Om het autootje te starten werd vooraan een zwengel ingestoken. Enkele keren draaien, vlug loslaten want het ding sloeg terug en opnieuw proberen tot het lukte en de motor bleef draaien. Mijn drie broers waren als jonge tieners zeer bedreven in het sturen. Er was geen beperking op de leeftijd, ook niet op het aantal passagiers, wij zaten er soms met z'n achten in. Verder droeg de chauffeur alle verantwoordelijkheid voor wat betreft het passeren van de onbewaakte "railroads" en het oversteken van rivieren op bruggen zonder leuning, bij hevige regen spoelde de rivier er over heen, dan was men genoodzaakt de motor stil te leggen en de wagen stapvoets over te duwen.

De schoolplicht was wettelijk tot 16 jaar. Er was slechts één onderwijzer voor alle studie jaren. De jongsten zaten vooraan, de meisjes en de jongens kriskas door mekaar. Toch werkte het systeem perfect. Er waren vakken waarvan allen samen onderricht kregen, ondermeer vaderlandse geschiedenis, aardrijkskunde, zang, declamatie, dans en wellevendheidsvormen.

Godsdienstles werd niet gegeven. Dat was de taak van de verschillende godsdiensten en de ouders bepaalden de keuze. We reden meer dan één uur met de wagen om naar een katholieke kerk te gaan. De pastoor kwam ook af en toe op bezoek bij ons thuis. Hij was zeer democratisch en breeddenkend. Hij zei: *“Als in de winter het weer te slecht is mag je gerust naar de protestantse kerk gaan (dat was maar een halfuur ver), als je je zondagsplicht maar vervult. Dat kan evengoed in een protestantse kerk als in een katholieke, wij vereren toch allemaal dezelfde God”*.

Familie De Bodt:

V.l.n.r. zittend: Vader Alois De Bodt, Bertha, Maria, moeder Louise Cesarine Beerens en Alice
Staande: Germaine, Achiel, Coralie, Theofiel, Clementine en Alfons.

Eén keer heb ik de Ku-Klux-Klan in actie gezien. Sinds enkele dagen was een negergezin in Pandora komen wonen. Een dertigtal leden van de clan, in hun lange spookachtige witte kledij, met masker en hoge punthoed begaven zich naar de heuvel en plantten er een groot houten kruis. Het was een maanloze donkere nacht. Zij lieten het kruis branden en de hoogoplaaiende vlammen waren tot ver in de omtrek zichtbaar. Huiveringwekkend! Een eerste waarschuwing aan wie een donkere huid had om zo snel mogelijk Pandora te verlaten. Als de bedoelde personen hier geen gevolg aangaven, zouden ze gewelddadig uitgedreven worden. Zover liet het negergezin het niet komen: nog dezelfde nacht verdwenen ze in alle stilte. Toch zielig en heel onrechtvaardig dat mensen alleen om hun huidskleur uitgedreven worden. En niemand kon daar iets tegen doen, wij konden alleen maar toezien. Bij de Klan waren ongetwijfeld ook burgers uit Pandora, door hun kledij onherkenbaar.

In onze woning hadden wij verlichting met batterijen. De telefoon was nog heel primitief. Als men iemand opbelde rinkelde de bel in alle woningen. Als het rinkelen ophield noemde men de naam van de persoon die men wilde spreken, maar iedereen kon het gesprek horen.

De winters waren zeer koud met veel sneeuw, maar adembenemend mooi was de hemel, bezaaid met miljoenen schitterende sterren. Als wij op kerstnacht in open slee en paard met rinkelende belletjes, over de sneeuw slieden op weg naar de middernachtmis, was dat een onvergetelijke gebeurtenis.

Moeder kreeg heimwee naar Vlaanderen. Grootmoeder, was gestorven en grootvader telde 87 jaar. Mijn ouders besloten de ouderlijke hoeve in Heldergerm over te nemen. Mijn oudste broer Achille besloot in de States te blijven. Voor moeder was dat een harde slag en een bittere ontgoocheling. Alle meubels en sierstukken die niet konden verhuisd worden, werden uitgestald om verkocht te worden.

De treinreis naar New York was voor mij alles behalve plezierig. De trein klom en daalde langs de flanken van de hoge bergen. Het schip waarmee wij de overtocht zouden maken lag zeevaardig in de haven van New York. Wij hebben een storm meegemaakt. Niemand mocht op het dek. Door de ronde venstertjes zagen wij hoe het schip geteisterd werd door huizen hoge golven. Veel passagiers werden zeeziek. De overvaart duurde 11 dagen. Wij reisden door per trein. Het was na middernacht toen we de hoeve van grootvader bereikten, onze nieuwe thuis.

Bertha De Bodt

••• *Honderd jaar na de Titanic:*

••• **"MIGRATIESTROMEN IN EEN WIJZIGENDE WERELD"**

••• **door Prof. Dirk Vanheule. HaBe, Bruulstraat 18, Haaltert.**

••• **Donderdag 12 april 2012, om 20 uur.**

••• Honderd jaar na de scheepsramp met de Titanic is migratie meer dan ooit actueel. Steeds meer mensen verlaten hun thuis om elders te gaan leven. Het verhuizen uit en naar West-Europa is sedert de Titanic grondig van richting veranderd. Ook vandaag weer vergaan schepen voor zij de beloofde kust bereiken. Migratiestromen worden in kaart gebracht, met aandacht voor de emigratie uit België en Vlaanderen en de lotgevallen van Belgische emigranten enerzijds, en de immigratie na de Tweede Wereldoorlog naar België met de verscheidenheid in arbeids- en huwelijks-, asiel- en clandestiene migratie anno 2012 anderzijds. Ook de wijze waarop de Europese, Belgische en Vlaamse overheden aankijken tegen migratie komen aan bod.

••• Een niet te missen uiteenzetting.

••• Gratis toegang en bezoek meteen de uitzonderlijke tentoonstelling

••• "Vaart wel en tot laters"

••• **Organisatie: Haaltert Internationaal**

100 jaar Titanic, het verhaal van onze dorpsgenoten

Op de lijnen tussen Europa en Noord-Amerika voerden de rederijen een verbeterde strijd, een ware prijzenslag om de 3de klaspassagiers. Het monopolie van de Red Star Line, die van uit Antwerpen opereerde, werd vanaf 1910 doorbroken door de Cunard - en White Star Line.

Wie naar Amerika wilde met de Cunard Line kon terecht bij agent Rufin De Winter. De White Star Line adverteerde in de krant Het Land van Aelst voor hun lokale agent Frans Van Schandevel.

Advertentie in Het land van Aelst van 21 april 1912, de Titanic lag toen al zes dagen op de zeebodem

Voor de eerste reis van de Titanic van 10 april bracht lokaal agent Frans van Schandevel elf passagiers aan.

Denderhoutem: Jozef Van de Velde, seizoenarbeider, boekte zijn derde overtocht.

Heldergem: René Lievens en de gebroeders Leo en Henri Van Den Steen.

Kerksken: Jean Scheerlinck, Alfons De Pelsmaecker, Philemon Van Melckebeke, Jean-Baptist Van Impe, zijn echtgenote Rosalie Govaert en hun 12-jarige dochter Catharina en uit Aspelare Theodoor De Mulder.

Als derdeklas passagiers betaalden ze 9 pond en 10 shilling (nu € 1082).

Ze boekten op de Titanic, niet voor de luxe, maar voor de dumpingprijzen die de White Star Line aanbood.

De familie Jozef Van De Velde-Marie Baudaer en hun vier kinderen woonden samen op het Bovendorp in Denderhoutem, net voorbij het klooster. In Denderhoutem noemden ze hem 'de zwarten' omwille van zijn donker haar. Hij was seizoenarbeider (Franschman) en in de winter huiswever. Begin 20ste eeuw werden de thuiswevers doodgeknepen door de industriële weverijen, wat hen dwong een andere toekomst te zoeken.

In mei 1907 vertrok Jozef Van De Velde een eerste keer naar de VS aan boord van de RMS Adriatic van de White Star Line. Hij verbleef bij zijn schoonbroer Isdoor Baudaer in Gladstone Michigan.

Op 3 augustus 1907 vertrok vanuit Antwerpen, met de Zeeland van de Red Star Line, zijn echtgenote Marie Baudar samen met haar vier kinderen Franciscus (8 j.), Felicitas (6 j.), Irma (3 j.) en Maria (1 j.).

Op 13 augustus werd het gezin ingeschreven in de immigratieregisters op Ellis Island met bestemming "Husband J. Van De Velde Mich Gladstone Rapid River" doch achteraf geschrapt. Werden ze om medische reden geweigerd? Niemand kan het nog navertellen.

Begin 1909 kwam Jozef terug in Denderhoutem en op 1 mei vertrok hij opnieuw, samen met Isidore De Gelas en Charles Impens. Deze keer reisde hij met de Noordland van de Red Star Line: Antwerpen-New York.

Detail uit het scheepsmanifest van SS Zeeland. Vertrek Antwerpen 3 augustus 1907, aankomst New York Ellis Island 13 augustus 1907.

Begin 1912 kwam Jozef terug. Na enkele weken Denderhoutem lokte de US opnieuw en 'de zwarten' boekte de goedkoopste overtocht bij dorpsgenoot Frans Van Schandevael.

Heldergem, Leo en Henri Van Den Steen en René Lievens

De familie Van Den Steen woonde in de Kerkstraat, het gedeelte van de huidige Heldergemstraat. Vader Petrus Van Den Steen was bakker en had acht kindermonden te voeden. De bakker overleed plotseling in 1905 en er braken slechte tijden aan. De drie zonen Leo, Henri en Jean-Baptist zagen de bakkersstiel wel zitten en besloten opnieuw te beginnen in Amerika. Moeder kocht drie tickets en gaf hen het ganse familiefortuin mee in goud; de familie zelf zou later overkomen. Toen moeder tot het besef kwam dat Jean-Baptist (18j.) te jong was voor de grote oversteek verkocht ze het derde ticket aan Jean Scheerlinck.

Kerksken, Jean Scheerlinck, 'ik geef u dat voor als ge iets tegenkomt.'

Jean Scheerlinck, seizoenarbeider, woonde in de Boekent te Kerksken. Jean was verloofd met Eveline Stevens, een kantwerkster uit de Boekent en ze dachten aan trouwen.

De toekomstmogelijkheden in onze regio waren allesbehalve schitterend. Jean vernam dat er in Heldergem bij Familie Van Den Steen een bootticket te koop was. Hij nam een zware beslissing: hij zou emigreren naar Amerika voor de bietenoogst. Helaas, de financiën ontbraken.

Het geluk stond aan zijn zijde. Weduwe Delphine De Neve, een vroedvrouw uit de Watervoor in Kerksken zette zich in voor de minstbedeelden. Ze wou Jean helpen en schonk hem het forse bedrag van driehonderd frank (nu € 1.538) om de reiskosten te betalen. Delphine De Neve gaf aan Jean Scheerlinck nog twee scapulierien met de woorden: "Ik geef u dat voor als ge iets tegenkomt".

Kerksken, Philemon Van Melkebeke op verkenning naar Canada

Op de boerderij in de Boekent te Kerksken woonde het kroostrijke gezin van Jan-Baptist Van Melkebeke en Maria Lievens. Het was een klein bedrijfje en de opbrengst was onvoldoende om te overleven met gans het gezin. Drie zonen Gustaaf (29), Philemon (23) en Livinus (20) zouden de boerderij verlaten. Canada bood kosteloze landhoeven aan van ca. 64 hectaren. Het klonk als muziek in de horen. 'De Volkstem' van 13 januari 1912 wijdde een artikel aan dit fenomeen.

“Naar Canada! Naar Canada!

Een bewijs dat de reclamen goeden dienst bewijzen, is de vermeerdering van het getal inwijkelingen in Canada. In 1910 klom het getal inwijkelingen tot 307.000, in 1911 was het reeds 350.000; er is dus op een jaar tijds eene vermeerdering van 43.000 inwijkelingen. Die vermeerdering is voor een groot deel toe te schrijven aan de groote reclamen van de Canadeesche regering”.

Vader Jan-Baptist en Moeder Maria stuurden hun zoon Philemon naar Amerika omdat ze in Vlaanderen voor hem geen toekomst zagen. Bij een gunstig verloop zouden er andere familieleden volgen. Helaas, het lot besliste er anders over.

Alphonse De Pelsmaeker kreeg een ticket van zijn broer Gustaaf naar het beloofde land.

Het gezin De Pelsmaeker woonde op de Berg te Kerksken in een kleine herberg. Moeder Clementine bleef hier met haar zes kinderen.

Gustaaf De Pelsmaeker nam op 20 juli 1907 te Antwerpen de SS Vaderland bestemming New York. Hij had zeventig frank op zak (nu 360 €) en reisde meteen door naar Detroit. Dorpsgenoot Albert Steenhout bezorgde hem daar een baan bij de spoorwegen. Het ging Gustaaf voor de wind en in 1912 stuurde hij voldoende geld voor de overtocht van zijn jongere broer Alphonse.

Kerksken, Jean-Baptist Van Impe, Rosalie Govaert, zijn echtgenote en Catharina hun dochter, verkochten have en goed.

Aankondiging in ‘De Volksstem’ van 24 en 31 maart 1912.

In Kerksken op Terlicht kende het gezin van Jan-Baptist Van Impe, landbouwer, winkelier en herbergier geen voorspoed.

Op 18 mei 1910 vertrok Jean-Baptist alleen met de SS Montreal naar Québec. Via Canada reisde hij verder naar zijn neef Armand Steppe. Die verdiende er 2.4 dollar (nu 64 €) per dag.

Begin 1912, na 2 jaar hard werken keerde hij terug en besloot zich met zijn gezin definitief te vestigen in Amerika.

Om de tickets voor de Titanic te kunnen aanschaffen, moesten de Van Impes have en goed verkopen. Het gezin kreeg zelfs korting en betaalde voor 3 tickets 24 pond en 3 shilling. (nu 2.787 €). Ook de oudste dochter Catharina (10 J.) mocht mee.

Theodoor De Mulder,

Theodoor De Mulder trouwde in 1907 met Nette D’Hondt en ging wonen op de Wildendries (nu Geraardsbergsesteenweg) in

DE VOLKSSTEM

OPENBARE VERKOOPING
VAN
HUISMEUBELN
WINKEL- en HERBERGGERIEF
Beestialen en Landalem
te Kerksken, Terlicht.

De Notaris DE VUYST te Borsbeke, zal ten verzoeke en huize van Jan Baptist Van Impe-Govaert, te Kerksken, Terlicht, openbaar verkoopen, op Vrijdag 5 April 1912, om 9 ure voormiddag :

HUISMEUBELN : 2 stoven, tafels, stoelen, 2 commodekassen, potten, pannen, marmieten, hakkers, robbens, lijsten, ledekant met ressort en andere, reguleur en verder huisgerief.

WINKEL- en HERBERGGERIEF : toog, buffet, 3 tafels, banken, groote spiegel, bascule, balance, hooalen, glazen, flesschen, schenkschoteis, bakken, kuipen, eenige winkelwaren, enz.

LANDALM : kortewagen, saikuip, schuppen, braken, reeken, spaden, hoeweel, pik, ricken, enz.

BEESTIALEN : 1 geit vol lam, jonge trekhond, 2 hoenders. Verders eene hoeveelheid brandhout mest en stroof.

De hofstede van Jan Baptiste Van Impe, te Kerksken, Terlicht groot 5 aren 50 centiaeren is te huren terstond. Voor alle inlichtingen zich te wenden ten kantore van den Notaris De Vuyst, te Borsbeke of tot den eigenaar.

Aspelare. Hij hoorde eveneens de *'fantastische'* verhalen over Amerika en besloot te vertrekken. Zijn vrouw zou met de kinderen achterna komen zodra Theodoor daar bestaanszekerheid had.

Via Antwerpen en Southampton naar de nieuwe wereld

Op Paasmaandag 8 april 1912 voerde Livinus Van Melkebeke met paard en kar zijn broer Philemon en zijn reisgenoten uit Kerksken en Heldergerm naar het station in Haaltert. Hier vertrokken ze samen met Theodoor De Mulder en Jozef Van De Velde, richting Antwerpen. Voor Jozef was het zijn derde overtocht en de ganse groep vertrouwde op zijn ervaring.

De nachtelijke overtocht bracht de passagiers van Antwerpen naar Harwich en verder per trein naar Londen. De nacht van 9 op 10 april verbleven zij in het Waterloo Station. Ze sliepen er boven op hun bagage. Op woensdag 10 april vertrok uit Waterloo Station Londen om 7.30 uur een speciale Titanic-trein voor tweede- en derdeklas passagiers naar Southampton. Vóór het vertrek volgde het geneeskundig onderzoek.

10 april 1912, onder begeleiding van sleepboten verliet de Titanic de haven van Southampton.

Bij de controle werd Henri Van Den Steen, uit Heldergerm, geweigerd omdat hij *'een velleke'* voor zijn ogen had. Het was geen lachertje; zijn bagage was reeds ingescheept. Nog vlug overhandigde hij de beurs met goudstukken, het familiekapitaal meegegeven door hun moeder, aan zijn zes jaar oudere broer Leo. Beide broers wilden in Amerika een bakkerij beginnen en daarna moeder en de andere kinderen laten overkomen.

Southampton 10 april 1912. Precies om twaalf uur 's middags vertrok de Titanic en liet het fluitsignaal krachtig over Southampton klinken.

Reeds bij vertrek werd de kapitein van de Titanic gewaarschuwd voor ijsschotsen op de route tussen Groot-Brittannië en Noord-Amerika. Tussen donderdag 11 en zaterdag 13 april liepen er maar liefst twintig meldingen binnen van ijs in het gebied waar de Titanic naartoe stoomde. Veel schepen in

dat gebied voeren 's nachts niet verder om een aanvaring te vermijden. Kapitein Smith liet de Titanic gewoon doorvaren.

Zaterdagnacht om 23.40 uur, de Titanic bevond zich op 41° noorderbreedte en 49°55' westerlengte, meldde men vanuit het kraaiennest (ruim 15 meter boven de voorpiek): *'Ijsberg recht voor'*. Deze alarmkreet belette een frontale aanvaring met de ijsberg. De Titanic schuurde met de flank tegen de ijsberg. Over een lengte van 91 meter onder de waterlijn waren gaten en scheuren ontstaan.

Na de aanvaring beseftte niemand dat de romp van de Titanic zwaar beschadigd was. Het boordorkest speelde rustig door, alsof er niets aan de hand was.

Zaterdagnacht tussen 0.45 uur en 2.15 uur werden 20 reddingsloepen te water gelaten met een capaciteit 1178 passagiers. Slechts 60 % van de reddingsboten was bezet. Er werden 710 passagiers gered.

De drie Vlamingen Jean Scheerlinck, Polidoor De Mulder en Jules Sap uit Zwevezele konden door een gelukkig toeval plaats nemen in reddingsloep 11. Om 01.25 uur werd deze reddingsboot, als zesde, onderbemand te water gelaten. Om meer passagiers te redden werd even gestopt op het A deck, derde klas.

Vrijdag morgen rond 9 ure 30 is in het telegraafbureau van Haaltert een telegram toegekomen uit New-York.

Het telegram was aan Mevr. Scheerlinckx, te Kerksken-Boekent gericht, en kwam van haar zoon, die ook aan boord van den *Titanic* naar Amerika reisde, om er zich als plantier te vestigen.

Jean Scheerlinckx liet aan zijne moeder weten, dat hij gered was, evenals zekeren Van Mulders, van Pollaere. Van de andere Belgen van Zwevezele, Ruddervoorde, Denderhautem, enz., zegde Scheerlinckx dat er mogelijks nog gered waren, doch dat hij er niet zeker van was.

De Volksstem, zaterdag 20 april 1912

De Aalsterse krant 'De Volksstem' van 17 april was optimistisch.

Bij de reddingsactiviteiten kwam de *Carpathia* van concurrent *Cunard* ter hulp.

Zondagmorgen rond 8 uur waren alle passagiers uit de reddingssloepen aan boord van de *Carpathia*.

De Volksstem van zaterdag 20 april 1912.

Op donderdag 18 april rond 21 uur, drie en een halve dag na de ramp, kwam de *Carpathia* de haven van New York binnen. Naar schatting tienduizend mensen stonden aan de kade te wachten.

De Amerikaanse overheid besliste derdeklassepassagiers van de *Titanic* na een korte controle in de haven van New York meteen in de Verenigde Staten binnen te laten. Jean Scheerlinck, Theodoor De Mulder en Jules Sap gingen samen van boord. Na de doortocht bij de emigratiediensten, ontving het trio een basispakket en wat geld van het Rode kruis. Op vrijdag 19 april stuurde Jean Scheerlinck een telegram naar zijn moeder dat hij gered was.

Vanaf woensdag 17 april 1912 plaatsten alle Belgische kranten het nieuws van de ramp met de *Titanic* in grote letters op hun voorpagina. Ze besteedden meteen aandacht aan de Belgische passagiers, waarvan er volgens hen tien van 'Denderhautem' waren. De eerste berichten waren optimistisch. Spoedig zou blijken dat Denderhoutem niet tien, maar één inwoner, Jozef Van De Velde had verloren.

'De Volksstem' van 24 april schreef:

"De Ramp van de Titanic, droeve tijding. Maandag avond is te Denderhautem de tijding toegekomen, dat de gemaande Jozef Van de Velde, in de ramp omgekomen is. Jozef Van de Velde, was 36 jaar oud en laat eene weduwe met vier kinderen achter. Het was nu de derde maal dat hij naar Amerika trok, daar hij de eerste malen om reden van ziekte was moeten terugkeeren. Thans had een vriend hem in Amerika geschreven dat hij eene goede plaats voor hem gevonden had. De arme man aarzelde niet en vertrok opnieuw om voor de zijnen den kost te winnen. Het moest helaas zijn laatste reis zijn...."

De andere opvarenden uit Kerksken, Heldergerm en Aspelare hadden wel hun ticket gekocht bij Frans Van Schandavel, in Denderhoutem en stonden als dusdanig op de officiële lijsten van de *White Star Line*. Zeker na het telegram van Jean Scheerlinck dat hij gered was drong het snel door dat de ramp met de *Titanic* vooral in Kerksken een zware tol eiste.

In de chaos van de evacuatie hebben Jozef Van De Velde, Rene Lievens, Leo Van Den Steen, Philemon Van Impe, Alfons De Pelsmaecker Jan Baptist Van Impe, Rosalie Govaert en hun dochtertje Catharina geen kans gezien om zich aan boord van zo'n reddingsboot in veiligheid te brengen.

Op woensdag 28 mei 1912, anderhalve maand na de ramp, was alle hoop definitief verloren. Een herdenkingsmis werd opgedragen in de kerk van Kerksken.

'De Volksstem' van 1 juni 1912 schreef:

"Nog de ramp van den Titanic, Eene roerende plechtigheid in Kerksken.

Woensdag 28 dezer is er in de kerk van Kerksken een plechtigen dienst gedaan tot zielerust der vijf ongelukkige slachtoffers van den "Titanic", Jan Van Impe, Rosalie Govaert, zijne huisvrouw Catharina Van Impe, hunne dochter; Philemon Van Melkenbeke, 24 jaar oud, en Alfons De Pelsmaecker, 17 jaar oud. Waren tegenwoordig: de familie, de burgerlijke overheden, de kinderen der scholen en eene ontelbare menigte volks, gansch de kerk was vol. Iedereen was getroffen door de droefheid der familie. Een blik op de twee arme weesjes van Van Impe-Govaert deed menige tranen uit de oogen onttollen. Moge dien blijk van algemeene deelneming een weinig de droefheid der familie lenigen en die vurige gebeden strekken tot eeuwige rust der overledenen."

Bidprentje van de vrienden Leo Van Den Steen en René Lievens

'Den Denderbode' van 9 februari 1913

Vermoedelijk is in de maand mei te Helder gem een herdenkingsmis gehouden voor René Lievens en Leo Van den Steen. Op het gezamenlijk bidprentje vermeldde boven aan de toepasselijke tekst uit Exodus 15:10:

De zee bedekte ze en zij verzonken als lood in geweldige wateren

Op 1 februari 1913 ontving de burgemeester van Kerksken, Omer Heerman, van het 'Mansion House Fund' een Britse liefdadigheidsinstelling een bedrag van 7.583,40 frank (nu € 38.877) voor de slachtoffers van de Titanic. In huidige waarde ontving de familie Van Impe € 19.439 en de familie Van Melkebeke en De Pelsmaecker elk € 9.719.

Het 'Mansion Huose Fund' had eerder al 500 frank (nu € 2.563) aan in totaal negentien Belgen uitbetaald waaronder waarschijnlijk ook de families Van De Velde, Lievens en Van Den Steen.

Even beroemd, de tournee van de “Tree Titanic Survivors”

Na hun redding en aankomst in Detroit vormden Jules Sap, Jean Scheerlinck en Theodoor De Mulder een tijdelijk trio ‘The Titanic Survivors’ met een zekere Sommeville.

De bijgewerkte foto diende aanvankelijk voor een prentkaart, die tijdens de optredens van de drie Vlaamse overlevenden aan het publiek werd verkocht. De slimme Sommeville had er tienduizend (?) van laten drukken, om te verkopen tegen een kwart dollar per stuk.

Twee weken lang deden ze hun verhaal, lekker aangedikt om het publiek waar voor zijn geld te geven. Geen van de drie Vlamingen sprak Engels, waardoor Sommeville de antwoorden vrij vertaalde naar het Engels. Vooral de verhalen van de redding werden aangedikt en verzonnen.

‘Het bloed steeg me naar het hoofd; ik werd gelijk razend en sprong in zee’..

Een stond later was ik in de reddingsboot; eenige mannen wilden me er uit werpen, maar de vrouwen overdekten me met hunne kleeders en 8 uren lang lag ik op de bodem van de boot verdoken, door mijne weldoeners’ Jules Sap

‘Wanneer de boot op het punt stond naar de afgrond te zinken, greep ik een zetel van eerste klas, gooide hem in ’t water en sprong hem achterna. Ik heb hem onder mijn lichaam gehouden zoo goed ik kon, en na een halve uur rondgedwaald te hebben, bereikte ik een bootje waar ik mocht instappen. Doch pas had ik er plaats in genomen of er kwamen drie Araben naartoe gezwommen, die er alle drie inkropen, doch allen langs denzelfden kant. En ziet! Noch niet heel waren zij er in of het bootje kantelde om, en opnieuw waren wij de prooi van de golven.’ Theodoor De Mulder

In de tuin van de familie De Mulder in Aspelare staat nog steeds een herdenkingskruis.

Aan dat succes kwam abrupt een eind toen Sommeville samen met de - dixit Jules Sap - “juffer die de briefkaarten verkocht” met de noorderzon vertrok en de drie geredden achterliet. Bij de aanvang werd hun 5 dollar (€ 133) per dag beloofd.

Theodoor De Mulder, “Heer redt ons, wij vergaan”

Na zijn avonturen met Sommeville verbleef Theodoor tijdelijk in Canada. In 1920 vestigde hij zich met zijn vrouw Jeannette D’Hondt en kinderen in Michigan en werd Amerikaans staatsburger in 1932. Theodoor en zijn gezin kwamen terug naar Aspelare in 1934. Hij opende een café “In den ov.bl. Titanic” en vertelde er zijn Titanicverhalen. In de volksmond was café Titanic een autobusstopplaats. Uit dank-

Jean Scheerlinck, zijn vrouw Eveline Stevens en hun zoon Louis, omstreeks 1923

baarheid voor de redding van haar man, plantte zijn vrouw Jeannette D'Hondt een manshoog kruisbeeld met daarop: *'Heer redt ons, wij vergaan.'*

Het werd geen succesverhaal voor Jean Scheerlinck in Amerika.

Hij vond onderdak bij zijn dorpsgenoten Albien Callebaut - Clementine Van de Storme in Detroit. Ze boden er logies aan seizoenarbeiders uit Kerksken en omgeving. Jean Scheerlinck ging in Detroit aan de slag, met als enige bedoeling zo snel mogelijk voldoende geld te verdienen voor het retourbiljet.

Het Amerikaanse Rode Kruis bood enig soelaas. Hij kreeg vierhonderd dollar (€ 10.628) en een gratis ticket van de White Star Line. In september 1912, net voor de kermis in Kerksken, was Jean terug en trouwde op 16 oktober 1912 met Eveline Stevens. Zij kregen twee zonen. Twee maal per ging Jean naar Frankrijk voor *'de campagne'*.

Aan het Titanicverhaal wou hij liever zo weinig mogelijk aandacht schenken, veel wou hij niet kwijt en journalisten weigerde hij te woord te staan. Zelfs Bob van Bael van de toenmalige Vlaamse televisie joeg hij van zijn hof met de woorden: *"daar is de poort, 't is genoeg geweest"*. Jean Scheerlinck overleed op 25 juni 1956.

...veel te veel fantasie

Het verhaal van de Titanic heeft alles in zich om waar ook ter wereld een groot publiek te boeien en te ontroeren. Er zijn over het schip en zijn ongelukkig einde dan ook tientallen documentaires gemaakt, maar ook filmregisseurs waagden zich aan dit onderwerp en produceerden bioscoopfilms waarin de waarheid in meer of mindere mate geweld werd aangedaan.

De allereerste echte Titanic-film dateert van precies een maand na de ramp. De actrice Dorothy Gibson overleefde de ramp van de Titanic en speelde de hoofdrol in de allereerste film over deze gebeurtenis.

'Titanic' de film van 20th Century Fox ging in première op 11 april 1953. De film opende met de mededeling dat alle gesprekken met betrekking tot de navigatie van het schip origineel waren. Het was de eerste film over de scheepsramp die uitvoerig in de media kwam.

Film Titanic, vertoning in Kerksken op maandag 8 maart 1954

De vertoning in Kerksken op maandag 8 maart 1954 heeft veel gemoederen beroerd en het verhaal levendig gehouden. Ook Jean Scheerlinck was aanwezig. Hij was een man

van weinig woorden. Na de filmvertoning was zijn eenvoudige reactie *"De film was de werkelijk niet, zo iets kun je niet weergeven ... veel te veel fantasie"*.

Met vader en grootvader mocht ik mee naar de film. Als tienjarige was het waarschijnlijk mijn eerste cinema bezoek. Het Titanic verhaal heeft me sedertdien gefascineerd. Waren het de filmbeelden? Ik denk het niet, het waren vooral de verhalen van grootvader die mij boeiden.

In mei 1910 vertrok Romain De Kegel met de Campania naar Detroit bij zijn vriend Petrus Van Den Eynde, Meldrum ave 79 Detroit Mich. Ook Jean- Baptist Van Impe vertrok in mei 1910 naar hetzelfde adres bij zijn neef Amand Steppe. Als contactadres gaven 113 emigranten uit onze regio Meldrum ave op. Grootvader vertelde dat het een houten barakkenkamp was, niet veel beter dan de huisvesting van de seizoenarbeiders in Frankrijk. Maar er was wel elektrische verlichting, wat in Kerksken nog onbestaande was.

Wie meer dan een jaar in Detroit verbleef zocht logies bij uitgeweken gezinnen. Grootvader had geluk, hij kon verblijven bij zijn schoonbroer Albien Callebaut, die samen met zijn echtgenote een gastenverblijf uitbaatte (zie het verhaal van Charles Guns). Ook Jean Scheerlinck vond hier onderdak na zijn redding. Aan de mislukte tournee van de "Tree Titanic Survivors" hebben de Kerkskenaren nog een centje verdiend, samen met Jean Scheerlinck, die zijn verhaal vertelde dat steevast opgeklopt werd. Grootvader verbleef er tot 1914. Hij wou terugkeren met gans zijn gezin, maar grootmoeder weigerde.

De ramp met de Titanic stopte zeker de emigratie naar Noord-Amerika niet. Op donderdag 25 april 1912, tien dagen na de ramp, vertrokken terug 18 dorpsgenoten, ondanks 'de droeve tijding' van de Titanic ramp. Ruffin De Winter verkocht 18 tickets voor de Lusitania waaronder Charles Guns.

Om te ontsnappen aan de armoede die in het begin van de 20ste eeuw onze streek teisterde, zochten ruim 1.000 inwoners van de vier deelgemeenten van Haaltert hun geluk in Noord-Amerika en Canada.

Joris De Kegel

Bronnen: "Wij gaan naar Amerika", "De Vlamingen op de Titanic" en "100 jaar Titanic" van Dirk Musschoot

Er werd heel wat aandacht besteed aan de lotgevallen van onze dorpsgenoten die betrokken waren bij de ramp. Weet dat er op de 28 landgenoten, tien opvarenden waren uit onze regio (Denderhoutem, Kerksken, Helderghem). Hun verhalen worden op een boeiende wijze weergegeven door de auteur.

Het kan besteld ook worden (30 euro, zonder verzendingskosten) via HK Haaltert

053 83 60 15 (Joris De Kegel)
of 053 83 08 81 (Willy De Loose)

Titanic

Het verhaal van de Belgen en de Nederlanders.

Dirk Musschoot

Dit prachtige boek (260 blz.) is te koop tijdens de tentoonstelling.

Het boek is een juweeltje, qua fotomateriaal (kleur), presentatie, tekst en opmaak.

Uit Denderhautem naar Amerika

In “*De Werkman*” (Tolk der Kristene Volkspartij – Vlaamsche Front P.V.N.) van mei 1923 verschenen een reeds artikelen onder de schuilnaam A. Tom over de emigratie naar Amerika. Het artikel beschrijft perfect de kettingmigratie begin 20ste eeuw in onze deelgemeenten Denderhoutem, Haaltert, Heldergerm en Kerksken. Hierna de tekst:

In gansch het arrondissement Aalst is het gekend, dat Denderhautem sedert vele jaren aan de spits staat voor het leveren van uitwijkelingen naar Noord-Amerika en Canada. Het begin en de oorsprong dier uitwijking, met nadere beschrijving erbij, zal hoop ik, aangenaam zijn aan de lezers van “*De Werkman*”.

In de jaren 80 woonde hier op de wijk Stichelen zekere Kamiel D’Haem met vrouw en kinderen op de hofstede waar nu Jozef Provoost verblijft. D’Haem was afkomstig van Erembodegem (Terjoden) en zijne vrouw van Nieuwerkerken. Hij was slachter en schrijnwerker van stiel, maar het was als duivenliefhebber dat hij heinde en verre gekend was. Uren ver ging hij spelen, tot zelfs in Mechelen, hetgene zeldzaam was in dien tijd dat er nog geen spraak was van constateurs, enz. Van overal kwam hij met de dikke prijzen thuis, maar ik moet zeggen dat hij er niet rijk bij wierd, want met al die overwinningen werd er gewoonlijk wat te straf gefeest en feesten kost geld.

Ervaren en avontuurlijk van aard als hij was, ging hij het geluk zoeken naar Amerika en liet de vrouw met hare zes kleine jongens hier, met het inzicht ze later te doen opkomen. Hij vertrok dus de eerste maal in 1888. Hij keerde terug in 1891 en moest ginder goede zaken hebben gemaakt, want na eenige maanden hier verbleven te hebben, maakte hij zich gereed om nogmaals te vertrekken. ’t Is toen dat de kiem gelegd wierd der groote beweging van den trek naar Amerika

Al wie de gelegenheid had, deed gaarne een praatje met D’Haem, en bijzonderlijk de jongelingen van ’t gebuurte en omliggende kwamen in massa naar zijn huis, om uit zijnen eigen mond al het wondere en schoone te vernemen over de nieuwe wereld. Velen waren als betooverd van geestdrift en besloten zonder vrees den stap in het onbekende te wagen en de aanstaande reis mede te maken. In de lente van 1891 vertrok dus D’Haem als leider der expeditie met een 25-tal mannen, waaronder 13 van Denderhautem. De overigen waren van Kerkxken en Haaltert.

Hedendaags gaat een vertrek naar Amerika ongemerkt voorbij, maar te dien tijde wekte zulks de algemeene aandacht. Met honderden personen kwamen dien dag naar Dries en Stichelen, om die koene mannen te komen zien en toejuichen, wanneer zij naar de statie van Haaltert reden, gezeten te midden van al hunne pakken en reisbenodigheden.

Uit dat eerste convooi houdt een jongeling van den Dries, die toen 21 jaren telde, het rekord van de langste afwezigheid. Het is Frans De Luyck, die zoo het schijnt ten huidigen dage nog als kloeke jongman van 52 jaren, verblijft in Vancouver B.C. Canada. Dat kan nog tellen. Moest Frans eens naar België komen, hij zou voorzeker aardig opkijken en hier op den Dries nog weinig in zijnen staat van vroeger vinden.

Eens dus dat die groep in Amerika was aangekomen, had er reeds den 2^{den} of 3^{den} dag een bijzonder voorval plaats dat zeer nadeelig inwerkte op den geest der nieuwe aankomenden. Hun leider, namelijk C. D’Haem, was plotseling uit hun midden en de jongens hebben nooit geweten langs welk straatje hij zoowel mocht weggeflinkt zijn. Daar bevonden zij zich nu opeens zonder leider en niemand onder hen kende een woord van de Engelsche taal, de taal van het land.

Ze moesten natuurlijk scheiden en verspreiden zich in 2 en 3 om naar werk te zoeken, want ze waren niet voorzien van het noodige geld om het al wandelen lang uit te houden.

Hedendaags zou men recht naar Detroit (Michigan) trekken, met de zekerheid van er kennis en werk te vinden, maar te dien tijde was Detroit niet gekend door ons volk. Allen hebben dan ook veel onderstaan in hun eerste jaar en zwarte sneeuw gezien, tot dat ze wat begriep hadden van de taal, zeden en gewoonten van het nieuwe land. Toch onderstonden allen met veel moed dat eerste proefjaar ondanks alles wat ze te verduren hadden en bleven eenige jaren in Amerika. Verscheidene onder hen zijn zelfs na eenige jaren ginder verbleven te hebben, naar België gekomen en weerom vertrokken. Een eerste bewijs dus dat ze ginder betrekkelijk goede zaken hadden gedaan.

Dat waren dus de pioniers, de baanbrekers van het verre Amerika, waar zoovelen onzer volkskinderen toe geroepen waren. Van het oogenblik dat er ginder een vijftiental een bestaan hadden, en van de ruwe schors der onwetendheid over Amerikaansche toestanden ontdaan waren, wierd er van ginder naar het gemeentedorp geschreven, vrienden en familieleden ingelicht, en de kiem van uitwijking welde ras op tot een weelderige plant. Hedendaags mag men gerust schatten dat er 500 inwoners, 't zij een tiende onzer bevolking in Amerika verblijven.

Het agentschap Red Star Line van Remy Heyman was gevestigd in de Ekenstraat te Haaltert. De Canadian Pacific Railway werd vertegenwoordigd door Georgine Heyman op het dorp in Haaltert

Uit Denderhautem naar Detroit kost heden zoo wat 1700 fr. te water en 5 à 600 fr. van New York tot Detroit, 1 dag en twee nachten per trein, dus circa 2400 fr. Gaat ge nu bij Rufin De Winter (Stichelen) agent der Cunard Line; juffer G. Heyman Haeltert, agent der Canadian Pacific of M. Louis Van Oudenhove Ninove, van de White Star, de prijzen der overvaart verschillen nooit veel.

Af en toe komen er na eenige jaren afwezigheid hier aan, en altijd ook vertrekken er nieuwe. Jaar in en jaar uit gaat de korrespondentie haren gang tusschen Denderhautem en de nieuwe wereld. En wat gaan ze ginder doen? En waar zitten ze daar meest? Men kan ze rangschikken en aanwijzen in de drie groote centers, Detroit, Californië, en Britisch Columbie (Canada).